

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Diplomová práce

SOCIÁLNÍ INTEGRACE ARABŮ V SOUČASNÝCH TEPLICÍCH

A PROBLÉMY S NÍ SPOJENÉ

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Sociální integrace Arabů v současných Teplicích

a problémy s ní spojené

Pavla Kostková

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Ramadan, PhD.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Ivanu
Ramadanovi, PhD. za cenné rady, trpělivost, neutuchající podporu, flexibilitu a
celkově za čas, který mi věnoval.

Obsah

1	Úvod	6
2	Migrace a migrační politika	9
	2.1 Migrace do České republiky v 21. století	13
3	Integrace nově příchozích	21
	3.1 Strategie integrace cizinců na základě institucionálních podmínek ČR	25
	3.2 Strategie integrace v současných Teplicích	33
4	Arabové a další muslimové v České republice	35
	4.1 „Arabsko-muslimská komunita“ v Teplicích	39
	4.1.1 Modlitebna, vedení a fungování „komunity“	41
5	Terénní výzkum	42
	5.1 Život v Teplicích očima arabských imigrantů	43
	5.2 Integrace Arabů v Teplicích – úspěch nebo selhání? Pohled zástupců českých úřadů a dalších osob zabývajících se danou problematikou	57
6	Závěr	64
7	Seznam použité literatury a pramenů	68
8	Resumé	72
9	Přílohy	73

1 ÚVOD

Město Teplice je pověstné lázeňským zázemím, které je hojně navštěvováno cizinci z celého světa, tedy i obyvateli arabských zemí. Často se v českých médiích dostává do popředí díky své multireligiozitě a etnicky bohaté skladbě obyvatel.

Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila dané téma, je fakt, že v rámci svého studia oboru Učitelství češtiny pro cizince na Ústavu jazykové a odborné přípravy při Univerzitě Karlově v Praze se zajímám o výuku českého jazyka jakožto integračního nástroje. Je zajímavé sledovat, jaký vliv má dobrá znalost češtiny na přijetí cizince okolím. Tato problematika bude rovněž obsahem výzkumu, který v Teplicích provádím.

Město Teplice jsem zvolila na základě jeho „popularity“ v českých médiích. Jak bylo výše zmíněno, střetávají se zde dva aspekty – trvale žijící Arabové s lázeňskými hosty z arabských zemí. Povaha tohoto problému se mi zdá být hodná zkoumání. V této práci se budu zabývat pouze cizinci, kteří mají v plánu v České republice zůstat déle než 90 dní a žijí zde na základě cizineckých zákonů, čili ne těmi, kteří zde pobývají na krátkodobá víza za účelem léčby nebo těmi, kteří požívají práv azylanta. V textu je nazývám „trvale žijícími cizinci“.

Cílem diplomové práce je zjistit povahu problémů, které doprovází proces integrace arabských imigrantů v současných Teplicích, jež jsou městem často zmiňovaným v českých médiích v souvislosti s údajným nepřizpůsobováním se cizinců místní kultuře.

Pomocí metody kvalitativního výzkumu mám v úmyslu zmapovat, jaké problémy provázejí proces integrace v tomto severočeském městě, a to jak z pohledu samotných cizinců, tak z pohledu místních úřadů, které se danou problematikou zabývají.

Jako hlavní pracovní hypotézu jsem zvolila následující tvrzení: Povaha vzniklých a dále vznikajících problémů souvisejících s integrací arabských imigrantů je ve skutečnosti banální a má, alespoň teoreticky, řešení za předpokladu spolupráce a otevřené mysli obou zúčastněných stran.

Díličními hypotézami týkajícími se arabských imigrantů jsou tvrzení: Arabští imigranti neshledávají jednání s českými úřady v Teplicích jako problémové, mají sami snahu se integrovat, a to například tím, že se přátelí s českými občany. Sdílejí své tradice s majoritou a informují o svých zvycích ve snaze přiblížit fungování „arabsko-muslimské komunity“ místním obyvatelům.

Co se týká českých úředníků a dalších osob zabývajících se danou problematikou jsou mými dalšími díličními hypotézami následující tvrzení: České úřady, představitelé města Teplice a zástupci z řad policie shledávají integraci arabských imigrantů jako neúspěšnou. Policejní složky v Teplicích řeší více přestupků nebo trestních činů spáchaných arabskými imigranty, než těch spáchaných českými občany.

V první části práce – v kapitolách 2 a 3, se zabývám teoretickým vymezením pojmů migrace a integrace, a to nejprve v obecné rovině, a poté na území České republiky. Tyto kapitoly přibližují problematiku migrační a integrační politiky českého státu podepřenou vládními dokumenty týkajícími se dané věci.

Čtvrtá kapitola seznamuje s podobou „arabsko-muslimské komunity“ v Teplicích, jejím fungováním a vedením. V těchto kapitolách jsou shrnuty informace o přibližné velikosti (co do počtu) dané minority, provozu modlitebny a projektech, které toto centrum zaštiťuje.

Stěžejní částí práce je pátá kapitola, která je sestavena na základě terénního výzkumu v Teplicích. Text shrnuje postoje cizinců i zástupců českých úřadů k dané problematice. Odpovídá na otázky týkající se jednotlivých aspektů procesu integrace – například studia českého jazyka, hledání zaměstnání, přátelení se s českými obyvateli a podobně. Klíčovými informacemi jsou dle mého názoru jak potíže a negativní zkušenosti na obou stranách (tj. cizinci na straně jedné a čeští úředníci na straně druhé), tak kladné a bezproblémové jednání.

V práci používám následující terminologii: slovní spojení „*arabsko-muslimská komunita*“ (které záměrně uvádím v uvozovkách, neboť je to mediálně vytvořený termín, který již ze své podstaty naznačuje jisté „vyřazení“ určité skupiny lidí z majoritní společnosti) označuje imigranty z arabských zemí, kteří můžou, ale nemusí být nutně muslimy. Termínem *Arabové* myslím všechny jedince, kteří se sami narodili

v některé z arabských zemí, nebo jejichž rodiče odtud pocházejí. Pro snadnější orientaci používám toto označení i pro jedince, kteří již na základě splnění podmínek získali české občanství. Jako *muslima* chápu člověka, jehož náboženským vyznáním je islám.

Pro transkripci arabských slov byl zvolen klíč podle Prof. PhDr. Luboše Kropáčka CSc. uvedený v publikaci *Duchovní cesty islámu*.¹

K vymezení pojmů migrace a integrace čerpám z odborné literatury zabývající se danou tematikou. Tou jsou například monografie Prof. Barši, Doc. Uherka nebo práce Ing. Trboly a Dr. Rákoczyové. Dále nahlížím do odborných článků Dr. Babické nebo Dr. Ramadana.

Metodika práce

Zjišťování povahy problémů provázejících proces integrace bude prováděno pomocí nestrukturovaných otevřených rozhovorů. Tyto rozhovory probíhají s vybranými respondenty z řad cizinců i českých úředníků a dalších osob, které se danou problematikou zabývají.

Rovněž bude provedená obsahová analýza dostupných zdrojů na dané téma a analýza statistik ohledně situace migrace a integrace na území České republiky, které každoročně vydává Ministerstvo vnitra České republiky.

Výběr dotazované skupiny osob je náhodný a tyto výsledky nelze zcela aplikovat na celou „arabsko-muslimskou komunitu“. Respondenti jsou, vzhledem k snadnější dosažitelnosti, osloveni přímo v teplické modlitebně. Jedná se o muže i ženy napříč věkovými kategoriemi. Výzkumný vzorek zahrnuje studenty, pracující, nezaměstnané i ženy na mateřské dovolené.

Někteří respondenti si přejí zůstat v anonymitě, a proto jim pro potřeby práce byla přidělena fiktivní jména.

¹ KROPÁČEK, L.; *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha, 2006 (str. 275)

2 MIGRACE A MIGRAČNÍ POLITIKA

Migrace je pojem označující stěhování. Je jisté, že trvale provází lidskou existenci, ovšem její podoby se v čase mění. Jak uvádí Zdeněk Uherek ve svém článku: „*Migrace je permanentně jednou ze společenských strategií k získávání zdrojů obživy a energií, vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy, řešení společenských konfliktů a dosahování inovací.*“²

Rozlišujeme několik typů migrace – je to například migrace vnitřní, kdy dochází ke stěhování pouze uvnitř jednoho státu, nebo migrace mezinárodní, kdy se lidé stěhují za hranice své domovské země.³ Dále je to například kolektivní konzervativní migrace (stěhování celých skupin, které z původního sídla vytlačují klimatické změny, nájezdy nepřátelských skupin nebo nedostatek zdrojů obživy), nomádismus (neustálé stěhování v často pravidelných intervalech), individuální migrace (souvisí s mnoha faktory – například migrací za studiem, prací nebo mezinárodní sňatek) a z hlediska svobody pak samozřejmě migrace dobrovolná a násilná.⁴

Pojmem migrační politika Barša a Baršová označují politiky těch států, které nějakým způsobem migraci regulují a řídí pohyb cizinců přes hranice státu. Tyto politiky se zabývají nejen definováním a kontrolováním legální migrace, ale také vymezují postihy a prevence v případě migrace nelegální.⁵ Představují osm teorií, které se snaží vysvětlit příčiny migrace: teorie, která migraci chápe jako „*důsledek nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu*“; teorie považující migraci za „*následek relativní, nikoliv absolutní chudoby*“; teorie o migraci jakožto

² UHEREK, Z.; *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. In Hirt, T.; Jakoubek, M.; *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit (antropologická perspektiva)*; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2005 (str. 258)

³ KUTILOVÁ, M.; *Komparační analýza imigračních a integračních politik v České republice a Slovenské republice a profil nestátních neziskových organizací zabývajících se danou agendou*, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, 2011 (str. 4)

⁴ UHEREK, Z.; *Migrace a formy soužití v cílových prostorech*. In Hirt, T.; Jakoubek, M.; *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit (antropologická perspektiva)*; Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2005 (str. 259)

⁵ BARŠA, P.; BARŠOVÁ, A.; *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno, 2005

„důsledku náborových politik a hierarchické segmentace pracovního trhu přijímacích zemí“; teorie, která migraci popisuje jako „součást procesů kapitalistické akumulace“; teorie, která migraci chápe jako „součást historicky utvořených regionálních systémů ekonomické směny a politické, kulturní a informační interakce mezi různými sociálními skupinami z různých národních společností“; „teorie migračních sítí a transnacionálního prostoru – migrace jako projev vzájemné pomoci, závazků a informací, které permanentně propojují migranty v hostitelské zemi s jejich přáteli, příbuznými, krajaný či etnickými soukmenovci ve vysílající zemi či dalších hostitelských zemích“; teorie o migraci jako o „důsledku změn zapříčiněných migrací“ (například změn ve struktuře trhu s pracovními místy); a konečně „teorie klientelistické politiky a „antipopulistická norma“.“⁶

V současné době, době tzv. „migrační vlny“ či „migrační krize“ dochází rovněž k hojným anti-imigračním projevům ze strany obyvatel potenciálních hostitelských společností. Tyto projevy často reagují na konkrétní události ve světě. Spojené státy americké jsou dobrým příkladem takového jednání po událostech 11. září. V rozmezí zhruba dvou měsíců (září – říjen 2001) došlo v USA k zadržení stovek muslimů pro podezření z jejich napojení na síť mezinárodní teroristické skupiny Al-Qá'ida. Západ začal být chápán jako živná půda pro snadné šíření islámského fundamentalismu. Ovšem žádná z těchto tezí nebyla nejprve podrobně prozkoumána.⁷

Fenoménem, který lze pozorovat v současné evropské (a české) politice, je vnášení anti-imigračních nálad do lokální i vysoké politiky, kdy se imigranti stávají nástrojem prosazování politických programů. Přičemž ještě v roce 2011 Yana Leontiyeva ve svém článku uvádí, že imigrace a integrace cizinců prozatím nejsou významnými politickými tématy.⁸

Poslankyně Parlamentu České republiky, Miroslava Němcová (ODS), vyjadřuje postoj ve věci uprchlické krize následovně: „Je ovšem skutečností, že řada bohatých

⁶ BARŠA, P.; BARŠOVÁ, A.; *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno, 2005 (str. 267-277)

⁷ CASTLES, S.; MILLER, M., J.; *The Age of Migration*, Guilford Press, USA, 2003 (str. 264)

⁸ LEONTIYEVA, Y.; *Imigranti v ČR – žádání a nechtění. Současné migrační a integrační politiky v ČR*. In Trbola, R.; Rákoczyová M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 19)

arabských zemí v oblasti Perského zálivu zatím běžence vůbec nepřijímá. Zde vidím prostor pro diplomatická jednání. Jak z hlediska ekonomického, tak také řekněme kulturně-náboženského se tito uprchlíci daleko snadněji sžijí s tamní společností než se zcela odlišným prostředím zemí Evropy. (...) Pokud máme někoho přijmout (po důkladném prověření o koho jde) mělo by to být pouze na dočasnou dobu, než se situace v jejich domovech zklidní. Takovou solidaritu by česká společnost projevit mohla.“⁹

Strana TOP09 staví své postoje na zachování většinou bezproblémového soužití Čechů s cizinci a navrhuje přijetí nemocných syrských dětí s jejich rodinami. Rovněž zdůrazňuje nutnost integrace imigrantů a prohlašuje, že: *„Stejně jako my musí azylanti nejen dodržovat naše zákony, ale i respektovat člověka jako takového, být odpovědní za své činy, respektovat svobodu ostatních a chápat, že stejně jako v jiných evropských zemích mají i u nás stejná práva i povinnosti bez ohledu na svou víru či národnost.“¹⁰*

Naproti tomu hnutí ANO důrazně odmítá plnění tzv. kvót pro přijímání uprchlíků a v souvislosti s teroristickými útoky v Evropě vystupuje zásadně pro výrazné omezení jakékoliv migrace do České republiky.¹¹

Strana ČSSD je často kritizována za nedostatečné vyjadřování se ohledně migrační krize. Tento postoj vysvětluje předseda strany Bohuslav Sobotka následovně: *„Pokud máme pomáhat, tak v mantinelech, které jsme schopni zvládnout. (...) Parazitovat na tématu migrace, strašit lidi, to nikdy nebude cesta sociální demokracie.“¹²*

Česká politika je aktuálně problémem migrace významně zasažena. Společnost jakoby se rozdělila na dva proti sobě jdoucí tábory a od politických stran se očekává

⁹ NĚMCOVÁ, M.; *Syrští uprchlíci* [online] dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/8897-syrsti-uprchlici> (cit. 26.4.2016)

¹⁰ *Stanovisko TOP09 k evropské imigrační krizi* [online] dostupné z: <http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/stanovisko-top-09-k-evropske-imigracni-krizi-17627.html> (cit. 26.4.2016)

¹¹ *Návrh usnesení o migrační krizi – Hnutí ANO* [online] dostupné z: <http://www.anobudelip.cz/cs/onas/aktuality/novinky/navrh-usneseni-o-migracni-krizi-25321.shtml> (cit. 26.4.2016)

¹² *Nebudeme parazitovat na migraci, řekl ČSSD Sobotka* [online] dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sobotka-parazitovat-na-tematu-migrace-a-strasit-lidi-nikdy-nebudeme-113-domaci.aspx?c=A160220_102855_domaci_kop

neustálé objasňování svých postojů a jednoznačné vymezení se ve věci podpoření nebo odsouzení imigrace do České republiky.

Kopeček a Mareš ve své publikaci (2004) předesílají, že vznik vlivných monotematických anti-imigračních stran v České republice je nepravděpodobný.¹³ Nicméně Leontiyeva varuje, že již lze zaznamenat nárůst sympatizantů takových politických stran, které nabízejí rychlá a jednoduchá řešení vyvstalých problémů a tvrdí, že z výsledků voleb z roku 2010 jasně vyplývá, že pravděpodobnost vstupu do parlamentu některé extrémně pravicové strany není do budoucna zanedbatelná, neboť již ve zmiňovaném roce došlo k nárůstu počtu hlasů například pro Dělnickou stranu sociální spravedlnosti, která se sice do parlamentu nedostala, ale dá se předpokládat, že počet hlasujících (60 tisíc – 1,14% v roce 2010) pro tuto stranu se znásobí.¹⁴

Vzhledem k povaze této práce se budu zabývat pouze mezinárodní dobrovolnou individuální migrací, neboť z odpovědí respondentů vyplývá, že do České republiky přišli z vlastní vůle (o důvodech se budou zmiňovat další kapitoly) a ve skupinách ne větších než rozsahu nukleární rodiny.

¹³ KOPEČEK, L.; MAREŠ, M.; *Etnické menšiny a česká politika*, Centrum pro studium demokracie, 2004

¹⁴ LEONTIYEVA, Y.; *Imigranti v ČR – žádání a nechtění. Současné migrační a integrační politiky v ČR*. In Trbola, R.; Rákoczyová M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 21)

2.1 MIGRACE DO ČESKÉ REPUBLIKY V 21. STOLETÍ

Před analýzou migrace a situace imigrantů v České republice v novém miléniu se krátce dotknu jejího vývoje během komunistického režimu v zemi a po sametové revoluci v roce 1989.

Migrace do tehdejšího Československa byla v době vlády komunismu značně omezená, tudíž jsou cizinci v Čechách relativně novým fenoménem. Pracovní migrace byla státem důsledně kontrolována a její objem byl relativně malý.¹⁵ Rovněž ale v té době vznikala nová spolupráce mezi Československem a jinými komunistickými zeměmi (např. Vietnam). Předmětem takové spolupráce byla výměna studentů nebo výše zmíněná pracovní migrace.¹⁶

Po roce 1989 následně dochází k otevření hranic a cizinci přicházejí do Čech ve větší míře. Jak uvádí Trbola a Rákoczyová, vývoj migračních politik od 90. let do současnosti můžeme rozdělit na tři období.¹⁷ Prvním obdobím jsou roky 1990 – 1996, kdy Česká republika po otevření hranic téměř neregulovala imigraci a příliv cizinců byl chápán spíše jako dočasný fenomén a reakce na uvolnění politického klimatu v zemi. Léta 1996 – 1999 pak označují za období zpřísnění podmínek vstupu do českého státu, což souviselo hlavně s přizpůsobením se požadavkům pro vstup České republiky do Evropské unie (vláda ČR podala žádost o vstup do EU 17. ledna 1996). V tomto období dochází ke změnám pro cizince ze zemí tzv. třetího světa, pro které byla zavedena v rámci nového cizineckého zákona (326/1999 Sb.) vízová povinnost. Posledním obdobím ve vývoji migračních politik jsou léta od roku 1999 až po současnost. Pro tuto éru jsou charakteristické soubornější snahy o vytvoření rámců a zásad, dle kterých by se migrační a integrační politika České republiky řídila. Vzniká tak dokument *Zásady vlády v oblasti migrace cizinců* (přijato usnesením 13. ledna 2003 k účinnosti *Koncepce integrace cizinců na území České republiky a další rozvoj této koncepce po vstupu České republiky do Evropské unie*; dále jen „Zásady“ a

¹⁵ BABICKÁ, K.; *Migrace a vznik nových menšin*. In Scheu, H., CH.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011 (str. 179)

¹⁶ tamtéž (str. 179)

¹⁷ TRBOLA, R.; RÁKOCZYOVÁ, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I – Integrační politika*; Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 14)

„Koncepce“), který stanovuje zásady v oblasti řízení, podporování a organizovaném podílení se na migraci do České republiky.¹⁸

Jak vyplývá ze *Zásad*, stát podporuje „dlouhodobě přínosnou migraci“ (viz Příloha č. 1, Zásada 4), ovšem nikde už není definováno, co je tím myšleno. Jako jediný příklad uvedené „přínosné migrace“ je uváděn projekt *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*. V souvislosti s tímto projektem Ministerstvo vnitra České republiky uvádí, že je v dnešní době důležité k legální migraci přistupovat jako k jednomu z nástrojů ekonomického rozvoje země. Projekt si klade za cíl přivést do České republiky kvalifikované pracovníky i s jejich rodinami a plně je zde integrovat. V roce 2003 byla zahájena první pětiletá fáze. Nyní je tento projekt součástí aktivní migrační politiky.¹⁹

Strategie migrační politiky České republiky hlásá, že v rámci nelegální migrace a návratové politiky ČR zajistí bezpečnost svých občanů například rozšířením pobytových kontrol nebo prevencí zaměřenou na podporu legální migrace. Podporou legální migrace myslí tvorbu programů a projektů pro vybrané cílové skupiny cizinců, na jejichž vstupu a pobytu má ČR zájem, důkladné sledování migračních trendů a průběžné strategické debaty na toto téma a v neposlední řadě také jistou regulaci objemu migrace v souladu s kapacitami ČR. V rámci „vnější dimenze migrační politiky“ má ČR posílit aktivity na pomoc uprchlíkům v zahraničí a podpořit humanitární pomoc přímo v zasažených oblastech v třetích zemích. Tím chce předcházet migračním tokům. ČR rovněž deklaruje, že dostojí mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace a bude aktivně vystupovat v této problematice řešené na unijní úrovni. K problematice migrace zapojuje i proces integrace, kdy má ČR dostát povinnosti zajistit občanům klidné soužití s cizinci. A to například rozvojem regionálních Center na podporu integrace, zajištěním informovanosti jak cizinců, tak veřejnosti a důsledným monitoringem situace.²⁰

¹⁸ Pro úplné znění *Zásad politiky vlády v oblasti migrace cizinců* viz Příloha č. 1 (str. 73)

¹⁹ *Přístup České republiky k legální migraci* [online], dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D> (cit. 30.3.2016)

²⁰ *Strategie migrační politiky ČR* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx> (cit. 30.3.2016)

MV ČR každoročně vypracovává *Zprávu o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky* (do roku 2008 pouze *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky*), kde je zmapována problematika migrace na českém území a analyzovány migrační trendy. Má za úkol souhrnně informovat o pozitivích i negativích migrace a zhodnotit stav nelegální migrace vzhledem k případným bezpečnostním rizikům.²¹

Ve *Zprávě o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2001* označuje MV ČR migraci jako globální výzvu lidstva a předesílá její pravděpodobné zintenzivnění. Největším problémem shledává nelegální migraci, která je významným fenoménem 21. století a mohla by zapříčinit vnitřní ohrožení stability společnosti.²² Uvádí, že aktivní migrační politika státu by měla být státní politikou, ne se zaměřovat pouze na určitý rezort (např. zaměstnání cizince) – měla by vytvářet vhodné podmínky pro migraci i pro následnou integraci a měla by být pevně zakotvena v právním rámci České republiky, který bude odpovídat jak zájmům ČR, tak praxi EU.²³

Výše zmíněná zpráva informuje, že k 31. 12. 2001 bylo na území České republiky evidováno 210 794 cizinců s povoleným pobytem, z toho 69 816 s povoleným trvalým pobytem.²⁴ Téměř 30% těchto cizinců bylo hlášeno na území hlavního města Prahy a tvořili tak přes 5% celkové pražské populace. Nejvíce zastoupenými národnostními skupinami byli občané Slovenské republiky, Ukrajinci, Vietnamci a Poláci. Co se týče arabských států, nejvíce cizinců s povoleným trvalým pobytem pocházelo z Alžírsko (241) a Sýrie (231). Naopak nejméně zastoupenými byly zálivové státy, kdy ze Saúdské Arábie pocházeli 3 cizinci s trvalým pobytem na území ČR, z Kuvajtu 1 a země jako Bahrajn, Omán nebo Spojené arabské emiráty nebyly zastoupené vůbec.²⁵

²¹ *Migrační a azylová politika České republiky* – MV ČR, www.mvcr.cz

²² *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2001* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx>

²³ tamtéž (str. 21)

²⁴ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2001* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 23)

²⁵ tamtéž (str. 41-44)

Ve zprávě je dále uvedeno, že v oblasti nelegální migrace se sice zvýšil počet zadržených osob při pokusu překročení hranic směrem do ČR, nicméně počet nelegálně migrujících směrem z ČR jej stále převyšuje.²⁶

Rok 2002 vykazuje předpokládané navýšení migrace do České republiky. K 31. 12. 2002 bylo na území ČR evidováno 231 608 cizinců, přičemž trvalý pobyt zde získalo 75 249 z nich. Praha nadále zůstává nejvyhledávanější lokalitou. V 90% případů udělení trvalého pobytu byl uveden důvod sloučení rodiny. Co se týče nelegální migrace, uvádí *Zpráva o situace v oblasti migrace na území České republiky za rok 2002* téměř 40% meziroční pokles a informuje, že počet zadržených nelegálních migrantů směrem z ČR nadále výrazně převyšuje počet zadržených nelegálních migrantů mířících do ČR.²⁷

V roce 2003 na území České republiky legálně pobývalo 240 421 cizinců. Z tohoto počtu získalo 80 844 cizinců trvalý pobyt. Právě v tomto roce dochází navíc k nárůstu počtu získání trvalého pobytu u kategorie cizinců, kteří ho získali na základě splnění zákonné podmínky, tedy desetiletého nepřetržitého pobytu na území ČR na dlouhodobé vízum. Tento nárůst dosáhl 150%. V oblasti nelegální migrace zaznamenává zpráva MV ČR další meziroční pokles, a to zhruba o 10% v porovnání s rokem 2002.²⁸

V důsledku vstupu České republiky do Evropské unie a s tím souvisejícím zrušení celních kontrol na hranicích státu, se v roce 2004 předpokládal nárůst nelegální migrace do/z ČR. Statisticky došlo v oblasti nelegální migrace k meziročnímu poklesu o 19%, což ale neznamená, že reálně klesla, neboť se zvětšily možnosti převozu cizinců například v nákladních prostorech kamionů, které na otevřených hranicích nikdo nekontroloval. V roce 2004 dochází rovněž ke změnám v oblasti zastoupení jednotlivých národnostních skupin mezi cizinci, neboť, jak uvádí zpráva MV ČR, v tomto roce končí velké množství pracovních smluv občanů Slovenska, kteří zde

²⁶ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2001* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 26)

²⁷ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2002* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 32-47)

²⁸ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2003* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 38-41, 65)

pobývali na dlouhodobé vízum pouze kvůli zaměstnání. Do popředí (co do počtu) se dostávají občané Ukrajiny následovaní Slováky, Vietnamci, Poláky a Rusy. V tomto roce bylo na území ČR evidováno 254 294 cizinců, z nichž 99 467 zde mělo trvalý pobyt. I v této oblasti však dochází ke změně – důvod „sloučení rodiny“ byl při žádostech o trvalý pobyt uveden již jen v 67% případů.²⁹

V roce 2005 nadále pokračuje nárůst počtu cizinců v České republice hlavně z toho důvodu, že vstupem ČR do Evropské unie se pro občany členských států EU výrazně zjednodušil postup získání povolení k pobytu. Také stále více cizinců splňuje podmínku desetiletého nepřetržitého pobytu na českém území. Dle zprávy MV ČR bylo k 31. 12. 2005 evidováno 278 312 cizinců s povoleným pobytem, z toho 110 698 cizinců s trvalým pobytem. Občané zemí Evropské unie tvořili zhruba třetinu celkového počtu cizinců v ČR. V oblasti nelegální migrace zpráva uvádí, že je nutné počítat s tím, že reálná čísla budou jiná, než ta, která jsou uvedena ve statistikách, neboť stále pokračuje trend organizované nelegální migrace v úkrytech dopravních prostředků nebo ve vozech s registrační značkou některého ze států Evropské unie, a díky zrušení celních kontrol na hranicích je složité takovou migraci odhalit. Statistika v oblasti nelegální migrace za rok 2005 hovoří o poklesu o 47%.³⁰

Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2006 hovoří o špatné demografické situaci České republiky a o plánech stát se pro migranty zemí cílovou a ne pouze tranzitní. V tomto roce je na území ČR evidováno 321 456 cizinců s povoleným pobytem (tj. téměř 16% meziroční nárůst), z toho 139 185 cizinců s trvalým pobytem (tj. téměř 26% meziroční nárůst) – to je zatím nejvyšší meziroční nárůst (v obou kategoriích) od vzniku České republiky. Občané států Evropské unie tvoří zhruba třetinu všech cizinců s povoleným pobytem v ČR. Pro povolení trvalého pobytu je i nadále převládajícím důvodem sloučení rodiny. Nejpočetnější skupinou cizinců s trvalým pobytem na území ČR jsou Vietnamci.³¹

²⁹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2004* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str.46-50, 76)

³⁰ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2005* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 56-64, 98)

³¹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2006* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 78, 84)

Ve zprávě za rok 2007 uvádí MV ČR domněnku, že Česká republika se stává stále významnější lokalitou v oblasti mezinárodní migrace, vzhledem k velkému nárůstu počtu cizinců s povolením k pobytu a hlavně v kategorii trvalého pobytu. V tomto roce je na území ČR evidováno 392 987 cizinců, z toho 158 018 v rámci trvalého pobytu. V oblasti trvalého pobytu zaznamenala ČR meziroční nárůst o zhruba 28%.³²

Povolení k pobytu získalo v roce 2008 celkem 438 301 cizinců, z toho 172 927 zde pobývalo v rámci trvalého pobytu. Meziroční nárůst klesl na 9,4%, nicméně stále šlo o druhý největší nárůst v posledních 10 letech. V kategorii cizinců s trvalým pobytem na území ČR i nadále přibývali občané států Evropské unie, kteří v tomto roce tvořili více jak třetinu z celkového počtu cizinců.³³

K 31. 12. 2009 bylo na území České republiky evidováno 433 305 cizinců s povolením k pobytu, z toho 181 161 cizinců s trvalým pobytem. Již od začátku roku lze zaznamenat nový trend, a to pokles v oblasti získávání povolení k pobytu, neboť hospodářská krize měla dopad i na zaměstnanost cizinců a docházelo tak ke zpomalování tempa udělování povolení k pobytu. I přesto ale Česká republika zaznamenává nejvyšší počet cizinců s trvalým pobytem na území ČR v historii. Počet žen a mužů v této kategorii byl téměř vyrovnán (85 115 žen k 96 046 mužům) s nejvíce zastoupenou věkovou kategorií 36 – 45 let.³⁴

Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2010 uvádí, že k poslednímu dni tohoto roku bylo v ČR evidováno 425 301 cizinců s povoleným pobytem, z toho 189 962 cizinců s trvalým pobytem. Nově se tato zpráva také zmiňuje o negativních jevech spojených se žádostmi o udělení pobytů. Nabývání trvalých pobytů na základě nepravdivých informací označuje za kritické. Nejčastěji k tomu dochází v oblasti udělení trvalého pobytu na základě sloučení rodiny. Rozlišuje dva typy takových jednání: účelově uzavřené sňatky a institut souhlasného prohlášení

³² *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2007* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 68)

³³ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2008* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 42)

³⁴ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2009* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 49, 53)

rodičů (tj. dodatečné zapsání otce – cizince do rodného listu již narozeného dítěte s českým občanstvím, které do té doby žádné jméno otce v RL nemělo). V obou případech často dochází k dohodě za finanční úplatu, což může být chápáno jako trestný čin napomáhání k nelegálnímu pobytu v zemi. Co se týče státního občanství, to bylo v roce 2010 uděleno 947 cizincům, což je o 70 osob méně, než tomu bylo v roce 2009.³⁵

V roce 2011 opět dochází k mírnému poklesu počtu cizinců v oblasti imigrace. Evidováno bylo 403 709 cizinců s povoleným pobytem. Počet cizinců s trvalým pobytem naopak vzrostl na 198 675 osob, z čehož 138 681 cizinců bylo ze zemí třetího světa.³⁶

Rok 2012 nevykazuje v počtu cizinců velké změny. Legálně v České republice pobývalo 438 213 cizinců (počet meziročně vzrostl pouze o necelé dva tisíce). Nicméně pokles způsobený hospodářskou krizí se zastavil a ČR se, co do počtu cizinců, opět dostala na „předkrizovou“ úroveň. Mění se ale genderová skladba cizinců imigrujících do ČR. Na konci roku 2007 zde byly ženy zastoupeny 39,6%, kdežto o pět let později jejich procentuální podíl vzrostl na 43,1%.³⁷

³⁵ Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2010 [online] dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 49, 56-61)

³⁶ Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2011 [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 59)

³⁷ Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2012 [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 65)

Jak již bylo zmíněno, v období let 2009 – 2010 došlo ke stagnaci až mírnému poklesu imigrace do České republiky. V následujících letech se počty cizinců přicházejících do ČR opět mírně zvyšují. Tento trend ilustruje i tabulka (viz Tabulka 1) uveřejněná ve zprávě o migraci za rok 2013:

Tabulka 1

Celkový počet cizinců s povoleným pobytem na území České republiky (stav ke dni 31.12.)

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Celkem cizinců	240 421	254 294	278 312	321 456	392 087	438 301	433 305	425 301	436 389	438 213	441 536	
meziroční změna		3,8%	5,8%	9,4%	15,5%	22,0%	11,8%	-1,1%	-1,8%	2,6%	0,4%	0,8%

Poznámka: Zdroj: IS CIS

Zdroj: MV ČR, *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace na území České republiky za rok 2013* (str. 62)

V absolutních číslech vzrostl počet cizinců s povoleným pobytem v ČR o 3 323 osob mezi lety 2012 a 2013.³⁸

V roce 2014 zaznamenává Česká republika další nárůst počtu cizinců. K 31. 12. 2014 bylo na území ČR evidováno 451 923 cizinců s povoleným pobytem, což je o 2,4% více, než tomu bylo v roce 2013. Z uvedeného počtu zde pobývalo 55,6% cizinců trvale.³⁹

V dalších letech lze předpokládat další postupný nárůst imigrace do České republiky. V souvislosti s „migrační krizí“ jistě v roce 2015 stoupl počet žadatelů o azyl. Česká republika je v tomto ohledu jak cílovou, tak tranzitní zemí. Nyní je nutností, aby se státní subjekty zabývaly imigrační politikou státu ve snaze aktivně, pružně a efektivně reagovat na vzniklou situaci.⁴⁰

³⁸ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2013* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 62)

³⁹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2014* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 60)

⁴⁰ V době zpracování těchto kapitol nebyla *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2015* k dispozici.

3 INTEGRACE NOVĚ PŘÍCHOZÍCH

Integrace cizinců je komplexním jevem zasahujícím do řady oblastí. Jedná se o oboustranný proces – tzn. snaha se musí projevit jak na straně cizince, tak na straně hostitelské společnosti. Je to téma zvláště v posledních letech velmi aktuální a termín je velice často skloňován, aniž by existovala nějaká jasná definice na české či světové úrovni.

V rámci pojmu integrace můžeme rozlišit několik druhů tohoto procesu. Prvním je komunitární multikulturalismus, kdy politika státu zohledňuje uchování kulturních tradic a zvyků jedince, skrze které se posiluje vlastní identita a při nechopení ze strany hostitelské společnosti může dojít k jedincově (příp. skupinově) vážné újmě.⁴¹ Tento diskurs rovněž dává přednost uskutečnění konkrétních cílů v zájmu dané skupiny a umožňuje tak jisté omezení jejich členů.⁴² Na druhé straně liberální multikulturalismus se vyznačuje svobodou volby. Jedinec si tak může sám rozhodnout, jakým způsobem bude vést svůj život a následně i toto rozhodnutí přehodnotit, případně změnit. Liberalismus, na rozdíl od komunitarismu, neprosazuje existenci závazných a neměnných cílů, které by utvářely identitu člověka.⁴³

V další rovině jde o rozdělení na integraci kulturní, sociálně-ekonomickou a politickou. Přičemž v rovině kulturní integrace profesor Birch ještě rozlišuje asimilaci, tzv. *melting pot*⁴⁴ a kulturní pluralismus.⁴⁵ Podle Barši je záhodno toto rozčlenění doplnit o multikulturalismus, který je podle něj silnější formou pluralismu, a také o jeho negativní formu, kterou je segregace. Zmíněnou asimilační integraci chápe Barša jako úplnou integraci minority do hostitelské společnosti provázenou opuštěním zvyků a tradic, které danou okrajovou skupinu odlišovaly. Pojem *melting pot* (neboli „tavící

⁴¹ BLAŽEJOVSKÁ, M.; *Vede pluralistický multikulturalismus k posílení sociální soudržnosti? Příklad integrace imigrantů v evropských zemích*; Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Brno, 2010 (str. 9)

⁴² tamtéž (str. 11)

⁴³ tamtéž (str. 9)

⁴⁴ Termín „*melting pot*“ bývá nejčastěji překládán jako „*tavící tyglík*“. Pro tuto práci volím vlastní překlad – „*tavící kotel*“.

⁴⁵ BIRCH, A.; *Nationalism and National Integration*, Unwin Hyman Ltd., Londýn, 1989 (str. 48-51)

kotel“) označuje taktéž proces úplné integrace s tím rozdílem, že zvyky a tradice dané minoritní skupiny obohatí společnost hostitelskou.⁴⁶

Lucy Hovil ve své práci na téma lokální integrace (integrace v místě pobytu, které si sám cizinec svobodně vybere) rozlišuje rovněž integraci „de facto“ a „de jure“. Jedná se o protiklady, kdy termín *integrace de facto* („ve skutečnosti“, „v praxi“) chápe jako neformální proces začlenění imigranta do společnosti na lokální úrovni, přičemž nejdůležitějším faktorem v procesu integrace jsou vztahy hostitelské společnosti a integrujících se cizinců. Tato integrace se odehrává na více úrovních. Může jít o integraci ekonomickou, kulturní, sociální a v některých případech i politickou.⁴⁷

Oproti tomu termín *integrace de jure* (v klasické latině „de iure“; „podle práva“, „v souladu s právem“) vymezuje jako formální integrační proces, který se pojí se získáním trvalého pobytu, popřípadě i státního občanství. Tato forma integrace teoreticky reprezentuje jakousi vstupní bránu do právního rámce daného státu. Cizinec tak získává „právo“ na požívání práv společnosti, do které se integruje.⁴⁸

Hovil rovněž zmiňuje, že lokální integrace může být úspěšná pouze tehdy, mají-li imigranti svobodu pohybu a mohou-li se sami rozhodnout, kde budou žít.⁴⁹ Tuto formu integrace chápe jako krátkodobé i dlouhodobé řešení (krátkodobé řešení vztahuje na uprchlíky požívající práv azylantů). Upozorňuje, že k lokální integraci dochází často i nevědomky ze strany samotných imigrantů a předesílá, že ačkoliv tato forma integrace prozatím není součástí politické agendy států, kterých se rozsáhlejší imigrace týká, pravděpodobně se to v nejbližších letech změní.⁵⁰

Nedílnou součástí integrace nově příchozích cizinců je jistě jejich zapojení do pracovního procesu v hostitelské zemi. České právo stanovuje, k jakému zaměstnání je potřeba mít povolení. Jak uvádí Čížinský, povolení k zaměstnání je nutné ke každému zaměstnání – tzn. „*k jakémukoliv vztahu řídicímu se zákoníkem práce,*“ mezi které

⁴⁶ BARŠA, P.; *Soužití Čechů s Romy a teorie integrace*, Politologický časopis, 1998 (str. 285)

⁴⁷ HOVIL, L.; *Local integration*. In Fiddian-Qasimiyeh, E.; *Refugee and forced migration studies*, Oxford University Press, 2014 (str. 489)

⁴⁸ tamtéž (str. 489)

⁴⁹ tamtéž (str. 493)

⁵⁰ tamtéž (str. 496)

patří zaměstnání na plný i částečný úvazek, dohoda o provedení práce i dohoda o pracovní činnosti.⁵¹

Povolení k zaměstnání chápe zákon o zaměstnanosti jako ochranu občanů České republiky a pracovního trhu. Ze zákona o zaměstnanosti (§ 92 odst. 1)⁵² vyplývá, že povolení k zaměstnání na určité pracovní místo nelze cizinci vydat, pokud je na pracovním úřadě registrovaný vhodný pracovník na danou konkrétní pozici. Pracovní povolení se cizincům vydává na maximální dobu 2 let.⁵³

Situaci zprostředkování práce cizincům ovšem může narušit fakt, že v době hospodářské krize je evidováno více žadatelů na jedno pracovní místo, a tak si zaměstnavatelé mohou vybírat, přičemž z většiny dávají přednost uchazečům, kteří ovládají český jazyk.⁵⁴

Vztáhneme-li celkově problém integrace v teoretické i praktické rovině na Českou republiku, dostaneme se do situace, kterou řeší Pavel Barša – jakým způsobem nejlépe integrovat skupinu, která je hostitelskou společností odmítána a sama se tu necítí doma.⁵⁵

Odpověď na otázku, proč k takové situaci dochází, je nasnadě. Současná státní politika v této otázce, stejně jako politiky regionální, nahlíží na cizince, který má být v České republice integrován do společnosti, jako na bytost, která musí být nutně ochraňována a má požívat speciální práva. Na základě toho vznikají například ubytovací komplexy, které jsou vzdáleny od center obcí a cizinci zde žijí pohromadě. Následně jsou imigranti posíláni do integračních center na výuku jazyka, ale návratem do dané lokality, kde žijí, dochází k opětovnému odloučení od majoritní společnosti a integrace se tak stává neúspěšnou. Přistěhovalce žijící v těchto lokalitách nic nenutí se

⁵¹ ČIŽINSKÝ, P.; *Analýza legislativního rámce sociální integrace cizinců v České republice*. In Trbola, R.; Rákoczyová M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 137)

⁵² *Zákon o zaměstnanosti* §92 odst. 1: „Povolení k zaměstnání může vydat Úřad práce za podmínky, že se jedná o ohlášené volné pracovní místo (§ 35), které nelze s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit jinak, (...) Při vydávání povolení k zaměstnání úřad práce přihlíží k situaci na trhu práce.“

⁵³ ČIŽINSKÝ, P.; *Analýza legislativního rámce sociální integrace cizinců v České republice*. In Trbola, R.; Rákoczyová M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 139)

⁵⁴ tamtéž (str. 140)

⁵⁵ BARŠA, P.; *Soužití Čechů s Romy a teorie integrace*, Politologický časopis, 1998 (str. 284-295)

přizpůsobovat místním zvykům a používat studovaný jazyk v každodenní komunikaci. Optikou místních obyvatel pak lze takováto místa označit za „vyloučené lokality“, neboť se zde projevují zvyky kultury, kterou si s sebou imigranti přináší, a které se nemusí slučovat se zvyklostmi hostitelské země. Není tedy možné bez určitých následků praktikovat „politiku ochrany menšin“, neboť pro fungování spravedlivé společnosti je nutné zajistit jednotný právní rámec, který dovoluje požívat stejná práva všem občanům, bez ohledu na to, ze které „komunity“ či „menšiny“ jedinec pochází.⁵⁶

⁵⁶ RAMADAN, I.; *Multikulturní politika České republiky ve vztahu k „romské komunitě“*. In Jakoubek, M.; Budilová, L.; *Romové a cikáni neznámí i známí*, LEDA, Voznice, 2008 (str. 179-180)

3.1 INTEGRACE CIZINCŮ NA ZÁKLADĚ INSTITUCIONÁLNÍCH PODMÍNEK ČR

Podle definice Ministerstva vnitra České republiky je „*integrace cizinců komplexní problematikou, která se dotýká mnoha oblastí*“⁵⁷ a cílovou skupinou integrace cizinců jsou „*občané třetích zemí (tj. zemí mimo země EU) pobývající legálně na území ČR, kteří nejsou žadateli ani poživateli mezinárodní ochrany, a ve výjimečných krizových případech také občané EU.*“⁵⁸

Za zmínku stojí rovněž prohlášení o koordinaci politiky integrace, které říká, že „*Politika integrace cizinců je vnímána jako nedílná součást legální migrační politiky a musí tedy na vývoj migrace reagovat. Politika integrace cizinců bude nadále zaměřena nejen na podporu začlenění legálně pobývajících cizinců do společnosti, ale zejména na prevenci případných problémů v oblasti imigračních komunit a jejich vztahu s majoritou. Cílem všech aktivit integrační politiky je předcházet vytváření uzavřených komunit imigrantů, společenské izolaci a sociálnímu vyloučení cizinců. Cílem je zachování sociální soudržnosti a harmonické nekonfliktní soužití všech obyvatel země.*“⁵⁹

V teorii se integrací cizinců komplexněji zabývá výše zmíněný dokument *Koncepce integrace cizinců na území České republiky*⁶⁰ (dále jen „Koncepce“), jež je součástí vládní politiky. Byl přijat v roce 2000 a vycházel ze *Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky* z roku 1999. Aktuální verze *Koncepce* pochází z usnesení vlády z února 2006. Při pročtení tohoto dokumentu zjistíme, že od samého počátku počítá se zapojením různých sfér zabývajících se problematikou integrace – od Ministerstva vnitra přes Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (zejména pro vypracování studijních plánů pro žáky-cizince) až po Akademii věd České republiky, ale také neziskové organizace a lokální úřady. Realizací *Koncepce*

⁵⁷ *Azyl, migrace a integrace* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx> (cit. 11.4.2016)

⁵⁸ tamtéž (cit. 11.4.2016)

⁵⁹ tamtéž (cit. 11.4.2016)

⁶⁰ *Usnesení vlády České republiky ze dne 11. prosince 2000 č. 1266 o realizaci Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a o návrhu Koncepce integrace cizinců na území České republiky* [online] dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/92EB0C1957A6DAECC12571B600709317 (cit. 3. 3. 2016)

bylo původně pověřeno Ministerstvo vnitra, ale později přešla odpovědnost na Ministerstvo práce a sociálních věcí, pod kterým byla zřízeno Oddělení integrace cizinců a také Odbor migrace a integrace cizinců.⁶¹ Hlavním cílem této *Koncepce* bylo sociální začlenění cizinců do běžného života v České republice, jejich ochrana před diskriminací, přístup ke vzdělání, k práci, k zdravotní péči a v neposlední řadě k náboženství. Aktuální verze *Koncepce* je inspirována doporučeními a principy dokumentu Rady EU – *The Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU* z roku 2004⁶², který má být jakousi náповědou pro členské státy, jak se k integrační politice postavit.

Koncepce dále charakterizuje oblasti, které by měly hrát důležitou roli v procesu integrace cizince. Tím je: znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti a vztahy cizince s členy majoritní společnosti.⁶³ Čili naprosto zásadní je, aby se cizinec stal součástí hostitelské společnosti a byl jí přínosem, ne zátěží.

Co se týče realizace migrační a integrační politiky, nejvýznamnější úlohu hraje Ministerstvo vnitra České republiky. MV ČR prostřednictvím odborů a oddělení dozoruje a podporuje úspěšnou integraci. Pod *Správou uprchlických zařízení*, která se zabývá nejen azylanty na území republiky, vzniklo několik specializovaných integračních center. Integrace cizinců je podporována i finančně – každoročně jsou uvolňovány finanční prostředky na podporu aktivit zaměřených hlavně na poradenství (právní i sociální) a vzdělávání. Obzvláště na vzdělávání v oblasti českého jazyka je kladen velký důraz, neboť žadatel o trvalý pobyt musí jazykovou znalost prokázat.⁶⁴

Ve věci udělování státního občanství České republiky definuje MV ČR následující podmínky: žadatelem musí být cizinec, kterému byl udělen trvalý pobyt na území ČR, musí dokázat svou trestní bezúhonnost a fakt, že se na území ČR skutečně zdržuje, žadatel musí být integrován do společnosti České republiky z hlediska

⁶¹ TRBOLA, R.; RÁKOCZYOVÁ, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*; Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 17)

⁶² Pro úplné znění *The Common Basic Principles* viz Příloha č. 2 (str. 75)

⁶³ TRBOLA, R.; RÁKOCZYOVÁ, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*; Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 18)

⁶⁴ tamtéž (str. 22-23)

rodinného, pracovního a sociálního, a nesmí ohrožovat bezpečnost státu, demokratické základy země, zdraví, životy nebo majetkové hodnoty.⁶⁵

Čižinský uvádí, že počet žadatelů o udělení státního náboženství je velmi nízký vzhledem k počtu cizinců s povoleným trvalým pobytem na území ČR. O udělení státního náboženství žádá jen malé procento těch, kteří by žádat mohli. Například v roce 1998 dosáhl počet cizinců s trvalým pobytem na území ČR 64 352. Státní náboženství získalo 1 128 z nich. Podobné číslo můžeme zaznamenat i v roce 2001, kdy státní občanství získalo 1 121 cizinců, přičemž počet osob s trvalým pobytem vzrostl na 69 816. V roce 2008 pak legálně v ČR pobývalo 172 191 cizinců, avšak státní občanství získalo jen 1 190 z nich.⁶⁶

Důvodem nízkého počtu žadatelů o udělení státního náboženství může být jejich nezájem, nebo příliš striktní nastavené podmínky – například: cizinec se musí zřeknout dosavadního občanství.⁶⁷

Uvádí se, že ročně žádá o udělení státního občanství (v letech 2002 – 2007) zhruba 2 000 až 2 600 cizinců, z čehož lze vyvodit, že úspěšná je zhruba polovina z nich (rok 2002: 1 150 udělených občanství; rok 2003: 1 267 udělených občanství; rok 2004: 1 495 udělených občanství; rok 2005: 1 177 udělených občanství; rok 2006: 1 355 udělených občanství; rok 2007: 1 158 udělených občanství).⁶⁸

V tomto ohledu Čižinský uvádí: „*Ministerstvo vnitra nezřídka zamítá žádosti o udělení státního občanství i za poměrně banální delikty v minulosti. Nejvyšší správní soud již v řadě případů zamítává rozhodnutí Ministerstva vnitra zrušil jako nezákonná nebo svévolná, ovšem zatím se nepodařilo dosáhnout nápravy.*“⁶⁹ Tudíž původcem nízkého počtu žadatelů o udělení státního občanství může být i špatná zkušenost cizinců s průběhem a výsledkem řízení.

⁶⁵ *Udělení státního občanství České republiky* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx> (cit. 21. 3. 2016)

⁶⁶ ČIŽINSKÝ, P.; *Analýza legislativního rámce sociální integrace cizinců v České republice*. In Trbola, R.; Rákoczyová, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 134)

⁶⁷ tamtéž (str. 134)

⁶⁸ tamtéž (str. 134)

⁶⁹ tamtéž (str. 134)

O vizích a plánech integrační politiky informují *Zprávy o situaci v oblasti migrace (a integrace) na území České republiky*.

Ve zprávě za rok 2001 je uvedeno, že pro pokrok v oblasti integrace bylo zřízeno několik okresních poradních orgánů pro otázky integrace cizinců (ve všech okresech ČR), které mají za úkol monitorovat situaci a na základě toho sestavovat dokumenty, které mají být vyššími orgány státní správy dále analyzovány a využity při plánování dalších kroků v oblasti integrační politiky státu. Dále zpráva informuje o počtu cizinců, jimž bylo uděleno státní občanství ČR. Tento počet se za rok 2001 vyšplhal na 1 121.⁷⁰

V roce 2002 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhlásilo programy na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců. Bylo naplánováno celkem třináct projektů, které měly za cíl například podpořit multikulturní výchovu dětí nebo výuku českého jazyka jako cizího jazyka.⁷¹

Rok 2003 byl pro ministerstva rokem soustředění se na zlepšení informovanosti cizinců i občanů České republiky, podporu dalšího rozvoje sociálního a právního poradenství, vzdělání a jazykové vybavenosti, rozvoj kulturního a náboženského života cizinců a v neposlední řadě také vzdělávání a školení českých úředníků zabývajících se problematikou integrace. Nadále se integrační politika řídí dle výše zmiňované *Koncepce*. Ze státního rozpočtu bylo na projekty podporující proces integrace uvolněno 19 milionů korun.⁷²

V následujících letech se trend podpory integračních center a vzdělávacích programů nijak výrazně nemění. V roce 2004 byla k vypracování zadána *Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR*. Ta měla pomoci získat komplexní vhled do této problematiky a poznatky využít v projektech následujících let k lepšímu fungování procesu společenského začleňování cizinců. V témže roce byla rovněž zřízena *Komise ministra práce a sociálních věcí pro integraci cizinců*. Státní občanství

⁷⁰ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2001* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 34)

⁷¹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2002* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 72)

⁷² *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2003* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 97)

ČR bylo uděleno 1 495 cizincům, což potvrdilo předpokládaný nárůst zmiňovaný ve zprávách za rok 2002 i 2003.⁷³

V roce 2005 dochází k aktualizování *Koncepce*, která nyní obsahuje i *Komplexní návrh dlouhodobých legislativních a praktických opatření*, jež zavádí opatření zejména v oblastech znalosti českého jazyka, ekonomické soběstačnosti, orientace ve společnosti a vztahů cizince s členy hostitelské společnosti.⁷⁴ Znalost českého jazyka byla stanovená jasnou prioritou ve zprávě za rok 2006.⁷⁵ V roce 2007 pak dále pokračují přípravy na vytvoření jednotného systému výuky českého jazyka pro cizince a zavedení zkoušky z češtiny,⁷⁶ kde by žadatel o trvalý pobyt nebo státní občanství musel prokázat určitou znalost.⁷⁷ Zpráva za rok 2008 informuje o vzniku Systému výuky českého jazyka a zkoušek pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu. Rovněž byla zřízena speciální webová stránka www.cestina-pro-cizince.cz.⁷⁸

Jak bylo zmíněno výše (kapitola 2.1 Migrace do České republiky v 21. století), rok 2009 je rokem hospodářské krize, kdy nemalá část cizinců přichází o zaměstnání. V procesu migrace-integrace dochází k přesídlování cizinců do větších měst s lepší pracovní nabídkou a následnému znovuzačleňování do společnosti. Jak uvádí zpráva MV ČR za rok 2009, dochází rovněž k nárůstu xenofobních nálad spojených s integračně-sociálními problémy, které jsou provázány riziky sociálního vyloučení některých skupin cizinců.⁷⁹

⁷³ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2004* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 120, 125)

⁷⁴ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2005* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 148)

⁷⁵ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2006* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 162)

⁷⁶ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2007* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 147)

⁷⁷ Při žádosti o trvalý pobyt je nutné složit zkoušku z češtiny na úrovni A1 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. U státního občanství je zkouška na úrovni B2 dle SERR.

⁷⁸ *Zpráva o situaci v oblasti migrace za rok 2008* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 55)

⁷⁹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2009* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 65-66)

MV ČR ve *Zprávě o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2010* informuje o významných změnách, ke kterým v této oblasti v České republice došlo. Uvádí, že se mění charakter i složení migrace, a to jak v počtu příchozích cizinců, tak v kulturní a sociální diversitě. Česká republika se navzdory hospodářské krizi, která zapříčinila stagnaci imigrace do ČR vzhledem k omezení pracovního uplatnění cizinců, stává cílovou zemí migrantů. V reakci na tuto situaci je zadáno vypracování aktualizované verze *Koncepce*, která má reagovat na nové trendy v této oblasti a potřeby cizinců, které vyplývají z *Analýzy aktuální situace v oblasti integrace cizinců*. Integrovaní aktivity podle nového dokumentu *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Společné soužití* směřují k dosažení oboustranné spokojenosti, efektivity a bezproblémového soužití nově příchozích s místním obyvatelstvem.⁸⁰

Zaměstnanost cizinců je dle integrační politiky českého státu považována za jeden z důležitých faktorů procesu integrace. V roce 2011 bylo na území České republiky evidováno 217 862 povolení k zaměstnání. Počet se oproti předchozímu roku zvýšil téměř o dva a půl tisíce. I přesto ale zpráva za rok 2011 informuje o výrazném poklesu v této sféře, nejvíce pak u skupiny cizinců z třetích zemí.⁸¹

Zpráva za rok 2012 varuje před četnými projevy negativních tendencí ze strany majoritní společnosti v souvislosti s dopady ekonomického propadu. Předdesílá, že je potřeba takovým projevům předcházet a aktualizovat imigrační i integrační politiku státu ve směru rozšíření informovanosti na obou stranách a větší podpory integrace, aby se zamezilo vzniku sociálního napětí ve společnosti.

⁸⁰ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace za rok 2010* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 74)

⁸¹ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky za rok 2011* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx>

Co se týče udělování státního občanství cizincům, počty v letech 2011 až 2012 opět rostou. Vyplývá to i z tabulky (viz Tabulka 2) uveřejněné ve zprávě o integraci za rok 2012:

Tabulka 2

Počet cizinců, kterým bylo uděleno státní občanství ČR v letech 2002-2012

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cizincům uděleno státní občanství ČR	1 150	1 267	1 495	1 177	1 355	1 027	1 087	1 017	947	1 414	1 565

Poznámka: Udaje uvedené v tabulce nezahnují občany Slovenské republiky

Zdroj: MV ČR, *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace na území České republiky za rok 2012* (str. 100)

V zastoupení jednotlivých národnostních skupin v oblasti udělování státního občanství zůstávají jako v předchozích letech na prvním místě občané Polska, následují Rusové, Vietnamci, Rumuni, Arménové, obyvatelé Bosny a Hercegoviny a Bělorusové. Zastoupení obyvatel arabských zemí zůstává minimální. Po odečtení zmíněných skupin zbývá pouhých 448 udělených českých občanství na všechny ostatní národnostní skupiny.⁸²

Oblast integrační politiky se nadále snaží aktivně reagovat na změny v imigrační politice. Za cílovou skupinu označuje cizince třetích zemí. Posiluje opatření ke zvýšení informovanosti cizinců a podporuje jejich soběstačnost a samostatnost v průběhu celého integračního procesu. Integrační politika stále monitoruje situaci v této oblasti včetně postavení cizinců ve společnosti a pokračuje ve spolupráci s lokálními subjekty veřejné správy, s nimiž byla navázána spolupráce v předchozích letech. Celá integrační politika se nadále řídí *Koncepcí*, k jejíž aktualizaci dochází pravidelně každý rok.

Verze *Koncepce* v roce 2013 stojí na těchto základních principech:

- efektivita integračních opatření i vynaložených finančních prostředků;

⁸² *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky za rok 2012* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 72, 100)

- diverzifikace integračních opatření podle doby a účelu pobytu a reflexe konkrétních potřeb cizinců;
- integrace cizinců jako podmínka prospěšnosti a efektivity migrace.

Cílem veškerých integračních plánů má být prevence sociálního napětí ve společnosti a dosažení harmonického soužití, vzájemného poznání a porozumění mezi cizinci a hostitelskou společností.⁸³

Jak je uvedeno ve zprávě o integraci za rok 2014, politika se nadále soustředila na zvýšení informovanosti jak cizinců, tak občanů České republiky. Rozšiřovala se působnost integračních center a navazovaly se nové spolupráce s lokálními veřejnými správami. V roce 2014 byl kladen důraz hlavně na podporu organizací migrantů a také na začleňování žen – migrantek a dětí a mládeže – migrantů tzv. druhé generace^{84 85}.

⁸³ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky za rok 2013* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 73)

⁸⁴ Druhá generace = děti imigrantů, které se již narodily v ČR.

⁸⁵ *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky za rok 2014* [online] dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (str. 70)

3.2 STRATEGIE INTEGRACE V SOUČASNÝCH TEPLICÍCH

Město Teplice spadá pod správu Ústeckého kraje, v rámci něhož funguje *Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji*. Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií v rámci programu *Azylového, migračního a integračního fondu*. Funguje v souladu s výše zmíněnou *Koncepcí* (a jejími aktualizovanými podobami), což v základě definuje jeho zaměření. Zastřešující *Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji* má několik poboček ve větších městech v rámci kraje – například v Chomutově nebo právě v Teplicích.⁸⁶

Centrum nabízí poradenství ve všech důležitých sférách – zabývá se právním poradenstvím a sociálním poradenstvím, dále výukou češtiny a pořádáním kulturních a vzdělávacích akcí. V rámci právního poradenství se zaměřuje na antidiskriminační činnost a ochranu lidských práv. Nabízí konzultace v oblasti povolení a žádostí potřebných k životu v České republice, učí cizince českému právnímu systému a informuje o podmínkách k získání trvalého pobytu nebo státního občanství České republiky.⁸⁷ V rámci sociálního poradenství *Centrum* nabízí pomoc s hledáním bydlení nebo následné vyřizování formalit, informuje o českém sociálním systému a pomáhá rovněž se zajištěním zdravotního pojištění pro cizince. Nabízí dva typy sociálního poradenství – terénní a ambulantní, čili cizinec má možnost navštívit *Centrum* v Ústí nad Labem nebo zažádat o návštěvu pracovníka v místě svého bydliště nebo si vyžádat specializovaného pracovníka jako doprovod při jednání na úřadě.⁸⁸

Dalším projektem v rámci Ústeckého kraje je *Centrum cizinců*, které funguje od roku 2009 a je realizováno občanským sdružením *Poradna pro integraci, z.ú.*

Cílem Centra cizinců je:

- tvorba koncepční a dlouhodobé integrační politiky v rámci regionu Ústeckého kraje, komunikace s ostatními regiony;

⁸⁶ *Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji* [online] dostupné z: <http://centrumcizincu.cz> (cit. 23.4.2016)

⁸⁷ *Právní poradenství* [online] dostupné z: <http://centrumcizincu.cz/sluzby/pravni-poradenstvi/> (cit. 23.4.2016)

⁸⁸ *Sociální poradenství* [online] dostupné z: <http://centrumcizincu.cz/sluzby/socialni-poradenstvi/> (cit. 23.4.2016)

- minimalizace vytváření uzavřených center komunit imigrantů;
- eliminace společenské izolace a sociálního vyloučení cizinců;
- zapojování cizinců do společnosti, jejich soužití s majoritou.⁸⁹

Město Teplice vytvořilo rovněž vlastní projekt, který je spolufinancován Ministerstvem vnitra České republiky. Nese název *Integrace cizinců na území statutárního města Teplice* a jeho cílem je zkvalitnění soužití mezi cizinci a občany Teplic jakožto hostitelskou společností, prevence xenofobních nálad (například pořádáním kulturních večerů, kde se představují různá etnika), vydání informační brožury speciálně pro cizince z arabských zemí a zvýšení kompetence místních úředníků. Do projektu je zapojeno několik složek – Městská i státní policie České republiky, Lázně Teplice a.s., ale i zástupci „arabské komunity“ a dalších „komunit“ žijících na území města.⁹⁰

⁸⁹ *Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji* [online] dostupné z: <http://centrumcizincu.cz> (cit. 23.4.2016)

⁹⁰ *Projekt Integrace cizinců na území Statutárního města Teplice* [ke stažení] dostupné z: http://www.teplice.cz/vismo/fulltext.asp?hledani=1&id_org=16600&id_ktg=1170&n=komunitni-plan&p1=8795&query=integrace&submit.x=0&submit.y=0 (cit. 23.4.2016)

4 ARABOVÉ A DALŠÍ MUSLIMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICCE

Na rozdíl od jiných evropských zemí, nenalezneme v historii České republiky pevnou oporu, co se přítomnosti muslimů na jejím území týče.⁹¹ Jak již bylo zmíněno v kapitole týkající se migrace, cizinci jsou v Čechách poměrně novým fenoménem.

Na českém území muslimové pobývali pouze sporadicky, takže zkušenostem s islámem se společnosti dostávalo většinou pouze nepřímo. Muslimská obec se v Čechách utváří zhruba od 30. let 20. století a tvoří ji jak imigranti, tak čeští konvertité.⁹² Muslimská obec měla v době svého založení zhruba 700 členů. Její činnost byla od konce 40. let do konce 80. let poněkud utlumena, ale po sametové revoluci svou aktivitu oživuje. V roce 1992 proběhlo shromáždění, kde bylo řečeno, že: „Muslimové se u nás setkávají s řadou potíží při jednání s úřady a zaměstnavateli, při prosazování svých práv na důstojný, klidný a svobodný život a vykonávání obřadů.“⁹³ V následujícím období první poloviny 90. let se (po úředních průtazích) představitelům „muslimské komunity“ v Čechách podařilo založit několik organizací a získat registraci pro Ústředí muslimských obcí v ČR jakožto zastřešující organizaci.⁹⁴

V čele *Al-Ittihád al-Islámí* (Ústředí muslimských obcí) stál Muhammad Alí Šilhavý. Díky zákonu o církvích a náboženských společnostech z roku 2002, který definuje svobodu náboženského vyznání a upravuje podmínky pro vznik nových náboženských společenství,⁹⁵ vznikla možnost nové registrace muslimské přítomnosti v České republice, ke které také došlo, a to o dva roky později.

Kolik muslimů přesně v České republice žije, není jasné. Podle odhadů je to více jak 10 tisíc, z čehož praktikujícími muslimy jsou zhruba 2 tisíce.⁹⁶ Výzkumný

⁹¹ DĚKANOVSKÁ, K.; *Nové menšiny v České republice*. In Scheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011 (str. 194)

⁹² TOPINKA, D.; *Integrační proces muslimů v České republice* (Výzkumná zpráva; zadavatel: MV ČR), 2007 (str. 4)

⁹³ BEČKA, J.; MENDEL, M.; *Islám a České země*, Votobia, Olomouc, 1998 (str. 179)

⁹⁴ TOPINKA, D.; *Integrační proces muslimů v České republice* (Výzkumná zpráva; zadavatel: MV ČR), 2007 (str. 5)

⁹⁵ *Zákon o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb.* [online] dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-3> (cit. 20.4.2016)

⁹⁶ DĚKANOVSKÁ, K.; *Nové menšiny v České republice*. In Scheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011 (str. 195)

tým Daniela Topinky, který prováděl analýzu s názvem *Výzkum integračního procesu muslimské komunity v ČR*, dospěl k číslu 11 235, nicméně ani data z této analýzy, ani data z pravidelných sčítání lidu nemusí být úplná, neboť lidé své náboženské vyznání nemusí vůbec uvést. Nutno také přihlídnout k faktu, že výše zmíněná analýza probíhala v letech 2006 – 2007 a od té doby se počty mohly změnit.⁹⁷

Kromě *Ústředí muslimských obcí* funguje v České republice také *Liga českých muslimů*, sdružení muslimských žen a rovněž dva súfijské řády – *Naqšbandija* a *Mozaiky Platform Dialog*, což je občanské sdružení, které odvozuje svůj původ od *tariqy mawlawija*, známější jako „řád tančících dervišů“, jenž propaguje mezikulturní a mezináboženský dialog.⁹⁸

Struktura „muslimské komunity“ v České republice se liší od jiných evropských zemí tím, že nezahrnuje množství cizinců-muslimů, kteří přicházeli do Evropy v 50. letech jako pomocná pracovní síla na obnovu zemí poničených válkou. Konvertitů – muslimů s českou národností, není mnoho. Většinou jde o ženy provdané za muslimy, které islám přijaly sekundárně. V menší míře to jsou lidé fascinovaní islámskou kulturou, kteří se rozhodli víru přijmout. Těchto primárních konvertitů ale v poslední době přibývá. „Muslimská komunita“ České republiky je etnicky velmi rozmanitá. Najdeme zde Araby, Turky nebo obyvatele balkánských republik.⁹⁹

Jak uvádí Děkanovská, většina muslimů pobývajících na území České republiky je rozhodnutá zde zůstat dlouhodobě a mají velkou snahu se integrovat. Nicméně i tak se zde necítí příliš dobře, neboť Čechy považují za spíše uzavřené osoby, které si nevytváří silnější vazby na širší okolí, a navíc se zde často projevuje odmítavý postoj k islámu.¹⁰⁰

Klíčovým bodem úspěšné integrace je zvládnutí jazyka přijímací země. Česká republika nabízí v rámci integrační politiky řadu kurzů zdarma (financovaných ze státního rozpočtu). Dále je k dispozici nepřeberné množství dalších jazykových kurzů

⁹⁷ DĚKANOVSKÁ, K.; *Nové menšiny v České republice*. In Scheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011 (str. 195)

⁹⁸ tamtéž (str. 197)

⁹⁹ tamtéž (str. 197)

¹⁰⁰ tamtéž (str. 198)

pro všechny úrovně pokročilosti na jazykových školách po celé České republice. Děkanovská tvrdí, že v tomto ohledu je problém v tom, že se (na základě dlouhodobého sledování) daří integrovat spíše muže a chlapce, neboť ženy často nepocítují tak silnou potřebu český jazyk zvládnout, protože je ve všech jednáních může zastoupit jejich partner. Pokud nějaký kurz navštěvují (například kvůli tomu, že se po mateřské dovolené chtějí zapojit do pracovního procesu, nebo kvůli dětem, které v ČR navštěvují českou školu), pocítují v reálných situacích stydlivost lámanou začátečnickou češtinou hovořit a hůře tak navazují přátelství s českými občany (například se sousedy).¹⁰¹

V denním kontaktu českých občanů s muslimy může docházet k množství společenských *faux pas*. Například pozvání na oběd v období ramadánu, dotknutí se osoby opačného pohlaví nebo nevhodné položení osobní otázky (ohledně postavení ženy v rodině apod.). Tomu se ovšem dá předcházet častějšími kontakty mezi muslimy a nemuslimy a sdílením informací ohledně české a islámské kultury.¹⁰²

Kontroverzním tématem v oblasti islámu v České republice je rovněž odívání žen. Děkanovská ve své práci (z roku 2011) uvádí, že téma *hidžábu* – čili šátku zahalujícího vlasy a krk, zatím není v ČR tak problematické jako například ve Francii, ale již je tomu jinak. Se současnou „migrační krizí“ se i v České republice objevuje nátlak na zákaz nošení *hidžábů* a všech ostatních vlasů nebo obličej halících oděvů, a stejně tak je tomu i v Teplicích, kde řada lidí žádá vyloučení muslimské studentky ze střední školy právě kvůli tomu, že nošením šátku údajně propaguje islám. Tímto problémem se rovněž budu zabývat v následujících kapitolách.

Jak uvádí Křížek, „arabsko-muslimským komunitám“ na západě by měla být věnována větší pozornost. Antropolog se v případě zkoumání v této oblasti pohybuje v jemu dobře známém prostředí, což by se mělo odrazit na kvalitě výzkumných výsledků. Přínosné je v tomto směru zkoumat, jak si muslimové prostřední přizpůsobují, i jak se sami přizpůsobují.¹⁰³

¹⁰¹ DĚKANOVSKÁ, K.; *Nové menšiny v České republice*. In Scheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011 (str. 202-203)

¹⁰² tamtéž (str. 204)

¹⁰³ KŘÍŽEK, D.; *Islám v antropologii* (studie k předmětu Žitý islám – ZČU/FF/KBS; 2015)

Na fakt, že západní společnosti jsou mnohem méně ochotné tolerovat jiná („východní“) náboženství, než teoreticky připouští, poukazuje Nešpor. V případech potřebného dialogu se do popředí dostává křesťanstvím ovlivněná povaha a její represivní složky vzhledem k vyznavačům jiných náboženství.¹⁰⁴

Náboženský pluralismus pak v západních zemích může být jen jakousi zástěrkou pro prosazování vlastních (často nábožensky ovlivněných) představ. Toto počinání se objevuje například v diskuzích o lidských právech. Nežádka dochází k tomu, že se západní země staví do pozice „ochránců“ všeobecných práv a teoretický právní i kulturní rámec vlastního státu předkládají jako prototyp správného fungování země.¹⁰⁵

¹⁰⁴ NEŠPOR, Z., R.; *Pluralita náboženství a multireligiozita v moderních společnostech*. In Hirt, T.; Jakoubek, M.; *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň, 2005 (str. 132)

¹⁰⁵ tamtéž (str. 132)

4.1 „ARABSKO-MUSLIMSKÁ KOMUNITA“ V TEPLICÍCH

Termín „arabsko-muslimská komunita“ užívám záměrně, neboť nemalá část komunity přicestovala do České republiky již v 80. nebo 90. letech, usadili se zde a zakládali rodiny, tudíž jejich děti už jsou Čechy, ale zároveň muslimy. „Arabsko-muslimská komunita“ se v Teplicích formuje již desítky let, ale stále zůstává, řekněme, neprozkoumána. Veškerou pozornost na sebe totiž strhávají lázeňští hosté z Arabských zemí. Nejde jen o médii propírané „nevhodné chování“, ale výrazně odlišné odívání – hosty teplických lázní jsou většinou Arabové ze Zálivu či Arabského poloostrova. Stačí tedy, aby se v centru objevily ženy zahalené do burek, a část teplických obyvatel zakládá petice proti islámu. Projevy takové xenofobie jsou na denním pořádku. Co se týče trvale žijících muslimek v Teplicích, zahalují si pouze vlasy hidžábem, zbytek oděvu by se dal označit jako „západní“ či „evropský“.

Skladba „arabsko-muslimské komunity“ v Teplicích je velmi různorodá. Žijí zde Arabové z Jemenu, Palestiny, Libanonu, Sýrie i Tuniska. Ve valné většině jde o rodiny s dětmi. Z výzkumu mezi teplickými Arabkami vyplývá, že se i v České republice snaží zachovat v arabském světě tradiční podobu rodiny, tedy manželský pár s dvěma až třemi dětmi.

Nicméně nežijí zde jen čistě arabské manželské páry. Zvláště u mužů Arabů, kteří jsou v Čechách alespoň 10 let, jde o smíšená manželství s Češkami. Na toto téma promluvil Jaoua Nabil, který pochází z Tuniska a žije v Teplicích dva a půl roku: *„Žili jsme s manželkou v Tunisku, ale kvůli situaci tam jsme se přestěhovali do Čech. Moje manželka je Češka. Zatím nevíme, jestli tady zůstaneme napořád, ale výhledově se nikam nechystáme. Máme teď půlroční miminko.“*¹⁰⁶

„Komunita“ těchto v Teplicích trvale žijících Arabů se prostřednictvím Islámského centra (pobočka Islámské nadace v Praze) snaží udržovat své zvyky a tradice stále živé. V modlitebně probíhají oslavy islámských svátků, ale také přednášky nebo jakési „dny otevřených dveří“, kdy zástupci z řad Arabů přibližují svou kulturu místním obyvatelům. Pro zájemce jsou ale dveře centra otevřené

¹⁰⁶ Autorkou doslovně přeloženo. Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v angličtině.

celoročně, ovšem jak říká teplický imám pan Abbás: „*Myslím, že se sem lidi bojí chodit.*“¹⁰⁷

Teplická modlitebna, respektive její členové, se často spolupodílí na projektech pořádaných městem Teplice nebo místním gymnáziem, jako je například „muslimský víkend“, který ve spolupráce s členy „arabsko-muslimské komunity“ pořádalo Gymnázium Teplice, nebo „úklidová akce“ v městském parku, o jejíž uspořádání se zasloužila mladá studentka Eman Ghaleb.

¹⁰⁷ Citace z rozhovoru, který proběhl 12. 2. 2016.

4.1.1 MODLITEBNA, VEDENÍ A FUNGOVÁNÍ „KOMUNITY“

Ohledně výstavby mešity v Teplicích se dlouho a plamenně diskutovalo. Mešita (tedy modlitebna včetně minaretu) byla vyžadována hlavně arabskými návštěvníky teplických lázní, kteří absenci svatostánku označili za jeden z největších problémů lázní. Zpočátku projekt podporovalo i představenstvo města, obyvatelé však byli proti. Právě jejich nevole a tlak na zastupitelstvo města nakonec dokázal projekt ukončit. Následně bylo zřízeno pouze islámské centrum v Kollárově ulici. Jelikož je zájmem místních (tj. trvale žijících v Teplicích) Arabů pomáhat lázeňským hostům, bylo toto centrum přesunuto na dosah klientů, a to do ulice U Nových lázní. Zde byla vystavěna modlitebna s islámským centrem. Stavba postrádá minaret i kupoli (dáno zákazy na regionálních úrovních – stavba se nesmí příliš lišit od ostatních v okolí – trend v České republice od 90. let, kdy vznikala první centra tohoto typu). Budova má dvě patra – v přízemí je modlitebna rozdělená na mužskou a ženskou část, a v prvním patře několik menších učeben, kde probíhají různé kurzy. Aktuálně tyto třídy navštěvují děti (rozdělené dle věku do kategorií zhruba: 5 – 7 let, 8 – 11 let, 12 – 15 let), a to každou sobotu. Kurzy vede buď sám teplický imám Murai Abbás¹⁰⁸ nebo jeho pravá ruka pan Ahmad (který chtěl vystupovat pouze pod svým křestním jménem, tudíž na jeho přání neuvádím příjmení). Na těchto kurzech se děti učí (nebo si osvěžují a udržují v paměti) arabský jazyk a Korán.

Jak již bylo zmíněno, teplickým imámem je Murai Abbás, který v České republice žije více jak 20 let. Na otázku kolik členů má místní arabsko-muslimská komunita odpověděl, že její velikost odhaduje zhruba na 120 lidí. Na tuto otázku odpovídalo více respondentů a odpovědi se zde velice různí nebo jsou značně neurčité – například: „*Vešli bychom se do jednoho paneláku.*“ (Sára); „*Zhruba 250 až 300 lidí.*“ (správce modlitebny Miloslav Oliva), a podobně. Nicméně za nejrelevantnější je zřejmě nasnadě považovat odhad pana Abbáse, který má celou komunitu na starost.

¹⁰⁸ Pro jméno užívá anglický přepis. Česká forma a výslovnost je [Marej].

5 TERÉNNÍ VÝZKUM

Výzkum stojící na otevřených nestrukturovaných rozhovorech s vybranými respondenty byl rovněž podepřen krátkým dotazníkem, který vyplňovali tepličtí Arabové v papírové podobě i online. Online forma byla dvojjazyčná, česko-anglická. Papírová forma byla v češtině, v případě potřeby byly otázky autorkou překládány do angličtiny nebo arabštiny.

Cílem otevřených nestrukturovaných rozhovorů i dotazníkového šetření bylo zjistit povahu problémů provázejících proces integrace a zda sami Arabové dělají něco pro svou integraci do české společnosti. Respondenty byli muži i ženy napříč všemi věkovými kategoriemi. Použit byl polostrukturovaný typ dotazníku obsahující převážně standardizované otázky.¹⁰⁹

Obsahem otázek byla problematika studia českého jazyka, stýkání a přátelení se s českými obyvateli Teplic nebo jednání českých úředníků s cizinci. Dotazníkové otázky rovněž zjišťovaly zemi původu cizince, jak dlouho již pobývá v České republice a jestli jeho děti navštěvují českou školu (ve smyslu klasická česká škola vs. specializovaná britská/německá aj. škola například s dojížděním do Prahy). Obsahem šetření byla také problematika zaměstnání – zda je cizinec v Čechách dlouhodobě zaměstnán, zda sám podniká nebo je registrovaný na úřadu práce (popřípadě zda jde o ženu na mateřské dovolené).

Většina respondentů si přála zůstat v anonymitě. Pro potřeby práce jim byla přidělena fiktivní jména, která zachovávají pohlaví, aby bylo zřejmé, jestli jde o výpověď muže či ženy.

V textu budou použita následující jména: Sára, Karima, Lejla, Hanifa, Eman (reálné) – ženy; a Ahmad (reálné), Abdul, Džafar, Anas, Jaoua (reálné), Mohammed (reálné) – muži. Dále v textu vystupuje teplický imám Murai Abbás a správce modlitebny v Teplicích Miloslav Oliva.

¹⁰⁹ Pro kompletní podobu dotazníku viz Přílohu č. 4 (str. 78)

5.1 ŽIVOT V TEPLICÍCH OČIMA ARABSKO-MUSLIMSKÝCH IMIGRANTŮ

Respondentů z řad arabských imigrantů jsem se ptala na délku jejich pobytu v České republice, zdali se učí česky, jestli bydlí ve vlastním nebo pronajatém bytě a jestli sami vyvíjí snahu v procesu integrace do hostitelské společnosti. Pokud jde o bydlení, většina respondentů odpověděla, že bydlí ve vlastním bytě, zbývající respondenti mají byt v Teplicích pouze pronajatý. Na otázku týkající se délky pobytu v České republice, většina dotázaných respondentů odpověděla, že zde žije více jak deset let (v tomto případě zjištění souznící s pohledem primátora Jaroslava Kubery (viz následující kapitola), nicméně ani nově příchozích není zanedbatelný počet). *Sára* uvedla, že v Čechách žije od svých čtyř let a hned po příjezdu se spolu s rodiči začala učit česky. Její mluva je velmi přirozená a na vysoké úrovni. Posluchač nerozezná, že čeština není jejím mateřským jazykem. Navštěvovala soukromé hodiny, které měly sloužit jako příprava před nástupem do mateřské školy. Soudě dle jejích slov se neobjevil žádný problém mezi ní a učitelem nebo ostatními žáky mateřské školy. *Sára* pochází z Palestiny a s rodiči se do České republiky přestěhovali ze strachu před válkou. Má ještě tři sourozence, ale její nejmladší sestra už se narodila v Čechách. V souvislosti s Palestinou také uvádí, že celá rodina má světlejší kůži, takže nemusí být na první pohled vidět, že jsou cizinci. Toto dává do spojitosti s bezproblémovým navštěvováním mateřské a základní školy. *Hidžáb* zakrývající vlasy a krk začala *Sára* nosit až s nástupem na střední školu. S negativními reakcemi či dokonce verbálními nebo fyzickými útoky se *Sára* v této souvislosti nesešla: *„Já jsem začala nosit šátek až na střední, v prváku, takže předtím těch devět let na té základce nikdo nevěděl, že jsem vlastně Arabka. Jsme i trošku světlejší, takže to na nás není vidět. Ale jakmile jsem začala nosit šátek, tak jsem ho nosila s tím sebevědomím, že jsem se nekoukala, jestli na mě někdo kouká divně nebo ne, ale kamarádky mi říkaly, když jsem s nimi chodila do města, že všichni na mě koukají jako „co to je“, že to je něco jiného, ale ne takovým tím ponižujícím způsobem, ale spíš s obdivem, že dodržuju i tohle, protože ne*

*všichni muslimové, co žijí třeba v Praze, tak šátek nosí.*¹¹⁰ Tato výpověď rovněž podtrhuje názor teplického primátora Jaroslava Kubery, který je přesvědčen o tom, že xenofobní nálady u teplických obyvatel vyvolávají pouze ženy kompletně zahalené do burek, což jsou ovšem pouze návštěvnice místních lázní.

Sára navštěvuje vysokou školu pedagogickou a aktivně se angažuje ve studentských projektech. V Čechách získala nejprve trvalý pobyt a následně i občanství. Na otázku, zda se cítí být spíš Češkou nebo Arabkou (Palestinkou) odpovídá následovně: *„Já mám české občanství. Ale pořád jsem někde mezi. Ale taky se pořád držím toho, že jsem původem Palestinka, protože to je prostě moje národnost. Dokážu diskutovat o čemkoliv, ale jakmile přijde na palestinsko-izraelské konflikty, tak se mnou ani náhodou nemluvte! (smích)*¹¹¹ Z toho lze vyvodit, že nelze na celou „arabsko-muslimskou komunitu“ vztáhnout jakousi neochotu v začleňování se do české společnosti a uzavírání se do sebe. Je na místě, že si Arabové chtějí uchovat své tradice a nezapomínat, odkud pocházejí. Z mého pohledu není asimilace jako forma integrace na místě. Jistě, že se cizinec po příchodu do České republiky musí přizpůsobit, ale požadavek na úplné splynutí s hostitelskou společností ze strany majority je nadbytečný. Samozřejmě je u Sáry integrace ovlivněna tím, že do Čech přijela ve velmi nízkém věku, ale i dospělí jedinci, o kterých se ještě budu zmiňovat, neochotu integrovat se nevykazují.

Stejně jako všichni dotazovaní respondenti, i Sára udržuje vřelé vztahy s členy majoritní společnosti: *„Moje nejlepší kamarádky jsou Češky. Nejsou to kupodivu Arabky, i když je nás tu už trošku víc. Protože já jsem taková, že jsem se přizpůsobila, já jsem někde mezi českou a naší muslimsko-arabskou kulturou. Takže já jsem někde uprostřed, jako všichni, co se tady narodili nebo co jsme tady byli vychováni. I moji sourozenci jsou takoví, i sestra. Pak i známí, co tu mají děti. Takže já jsem tady i tady. Někdo má víc těch arabských známých, protože se víc setkávají, ale já mám víc těch českých.*¹¹² Domnívám se, že stýkání se s členy hostitelské společnosti ve volném čase, je rozhodně projevem úspěšné integrace.

¹¹⁰ Citace z rozhovoru z 11. 12. 2015, který proběhl kompletně v češtině.

¹¹¹ Rovněž.

¹¹² Rovněž.

Dále uvádí, že se jí v Čechách žije velice dobře a cítí se tu bezpečněji, než v domovské Palestině: „(...) *můžeme aspoň žít v pohodě a chodit spát s tím, že se probudíme druhý den, když půjdem do školy, tak se vrátíme a ne že někdo vybombarduje autobus.*“¹¹³ Nesetkává se ani s verbálními nebo fyzickými útoky na její osobu. Dle jejího názoru se tak projevují lidé většinou jen online, v kybersvětě, kde jim nehrozí přímá konfrontace s kritizovanou osobou. V této souvislosti uvádí situaci, do které se dostala jedna z jejích přítelkyň: „*Vedle jedné mojí známé v Teplicích zastavilo auto a někdo na ní křičel, že jí zabije, ale když mu řekla „Pojď mi to říct do očí,“ protože uměla perfektně česky, tak se zalekl a odjel.*“¹¹⁴ Z toho lze vyčíst, že osoby provádějící tyto útoky zřejmě ani neočekávají, že jim bude ze strany cizinců porozuměno. Jde pouze o jakési demonstrování vlastní neohroženosti, ale jakmile se oběť útoku začne bránit, celý konflikt je ze strany útočníka urychleně ukončen.

Sáry jsem se rovněž zeptala na jednání českých úředníků, zdali se setkala s neférovým jednáním. Uvedla, že: „(...) *úředníci nám sami říkali „Pojďte, já si vás vezmu, vyplníme papíry,“ nebo „A co se u vás vlastně děje?“ Takže to bylo krásný, není to tak, jak se to všude píše. A dodneška když někam jdu, tak se mě i ptají, co si o tom problému myslím. A mě baví se o tom vyjadřovat, protože kolikrát vidím, že to ti lidé prostě nechápu.*“¹¹⁵ Fakt, že Sára informuje o své domovině a snaží se rozšiřovat obzory českých občanů ohledně situace na Blízkém východě, je velmi pozitivním jevem, který může přispět k lepšímu pochopení současného dění a s tím souvisejících názorů a postojů členů „arabsko-muslimské komunity“, což je bezesporu velkým přínosem v procesu vzájemného poznávání se mezi Čechy a cizinci. Sára své postoje sdílí i na akademické půdě, kde se snaží zprostředkovat médiu nezmanipulované informace svým spolužákům a učitelům. Informovanost zvláště mladých lidí považují v dnešní době za stěžejní a Sárinu snahu o předání pravdivých informací širší veřejnosti chápu jako velmi přínosnou. Fakt, že pochopení problematiky a hlubší náhled do ní (ne pouze prostřednictvím komerčních televizí) může změnit názor

¹¹³ Citace z rozhovoru z 11. 12. 2015, který proběhl kompletně v češtině.

¹¹⁴ Rovněž.

¹¹⁵ Rovněž.

člověka, dokazuje Sárrou popsaná situace ze školního prostředí: „*Jednou jsme měli ve škole prezentaci – v angličtině – na téma jestli mají být syrští uprchlíci vyhozeni z Evropy nebo naopak přijati a já jsem byla pro to, je přijmout. A nejdřív jsme dělali takový jako průzkum, kolik lidí je pro a kolik proti. A bylo víc těch, co jsou proti přijetí. Ale pak po diskuzi, kdy jsem řekla, co vím a co jsem se dozvěděla od lidí, pro které překládám, tak už bylo víc lidí pro to, aby tu uprchlíci zůstali. Takže je vidět ten rozdíl. Ukazuje se jen to, co se někomu hodí a lidé pak vlastně neví.*“¹¹⁶ (Uvedeno v kontextu selektivního vybírání sdílených informací českými médii; lidé se nedozvídají pozadí problémů a kompletní informace.)

Sáry snaha pomáhat lidem, kteří v procesu integrace naráží na problémy, se promítla i do jejích mimoškolních aktivit. Kromě občasného tlumočení pro lázeňské hosty v Teplicích se stala dobrovolníkem v *Poradně pro integraci* v Ústí nad Labem (respondentka zde studuje). Tuto situaci, kdy člověk, který sám prošel integračním procesem, pomáhá dalším cizincům s podobným cílem, považují za velmi výhodnou. Může dojít k lepšímu pochopení ze strany nově příchozího cizince jednak díky tomu, že jde-li o Araba, může předávání informací probíhat v jeho mateřském jazyce, a také díky tomu, že člověk, který má daný proces za sebou, ví, na jaké informace by se měl zaměřit.

Svou promluvu Sára uzavírá tím, že je v Čechách spokojená a nesetkává se s verbálními nebo fyzickými útoky na její osobu. K žádné diskriminaci nedochází ani ve škole. Občas, zvláště po teroristických útocích (Paříž, Brusel) a následné mediální masáži, pociťuje zvýšenou pozornost jejím směrem vzhledem k nošení hidžábu. V tomto ohledu lze pozorovat určitou generalizaci v oblasti problematiky terorismu a přítomnosti Arabů, potažmo muslimů v zemi. Toto bývá nesmyslně slučováno a chápáno jako jeden problém, proti kterému je nutné provádět jistá opatření.

Podobně smýšlející je i respondentka Hanifa, která se již v České republice narodila, ale její rodiče pocházejí z Palestiny, a tak se jí snaží zprostředkovávat svou kulturu alespoň skrze dodržování určitých zvyků a vyprávění o životě v této zemi. Rodina utekla ze země před izraelsko-palestinským konfliktem. Členové širší rodiny

¹¹⁶ Citace z rozhovoru z 11. 12. 2015, který proběhl kompletně v češtině.

se přemístili do Libanonu, kam je rodina Hanify při zvláštních příležitostech jezdí navštěvovat. Hanifa si tak má osvojit další arabsko-muslimské zvyky a tradice tohoto regionu například na svatbách nebo různých oslavách. Zde je jasně vidět, jak si členové „arabsko-muslimské komunity“ váží svých tradic a nechtějí zapomínat na svůj původ, což jim ovšem evidentně nebrání v plném začlenění do české společnosti. Hanifě není nic, co se týče kultury (ať arabsko-muslimské, či české), přikazováno, ani zakazováno. S tím souvisí i její jazyková výbava. Češtinu se učila od dětství od svých sourozenců a učitelů v mateřské škole. V rodině se ale mluví arabsky. Toto pojetí osvojování si jazyka pro ni může být v budoucnu velmi výhodné, neboť ovládá dva jazyky na úrovni mateřštiny. Rodinná komunikace v arabštině opět reflektuje snahu přiblížit se původu a rovněž možnost konverzace s nově příchozími imigranty z arabského světa.

Hanifa studuje střední školu a stejně jako Sára má v plánu v budoucnu pomáhat dalším příchozím cizincům do České republiky. Co se týče jednání na úřadech, žádné osobní zkušenosti zatím nemá, vzhledem k tomu, že má české občanství od narození. Nicméně dozvídá se o potřebných věcech zprostředkovaně. Zatím nezaregistrovala žádné stížnosti ohledně chování úředníků ze strany svých blízkých nebo známých.

Podobně je na tom i Mohammed, který se rovněž narodil v České republice. U jeho rodičů se jedná o výše (5.1 „Arabsko-muslimská komunita“ v Teplicích) zmiňované smíšené manželství. Mohammedův otec pochází z Palestiny a matka je Češka. Ohledně jazykové výbavy je na tom Mohammed stejně, jako Hanifa. Mluví plyně česky i arabsky. V současné době studuje 3. ročník gymnázia v Teplicích a plánuje další studium na vysoké škole v Hradci Králové. Mezi jeho přáteli jsou Češi i cizinci (nejen Arabové – v Teplicích je rovněž hojně zastoupena „komunita“ Vietnamců, Ukrajinců nebo Rusů). Mohammed se svou rodinou se rovněž snaží pomáhat nově příchozím. Angažují se také ve vztahu k lázeňským hostům, pro které zařizují úřední záležitosti, ale také zajišťují pronájem domů, apartmánů a aut, či odvozy z letiště a na letiště. Co se týče jednání s českými úředníky, nesetkal se Mohammed s odtažitým jednáním. Nicméně uvádí jiný problém – stal se obětí nepřiměřeného chování učitele školy, kterou navštěvuje. Jak sám uvádí: „*Jednou jsem*

*se chytl s jedním učitelem. Když se dozvěděl, že jsem muslim, normálně se mě v hodině před všema zeptal, kolikrát byla máma zbitá, než si tátu vzala.*¹¹⁷ *Může se navázat do mě, mně je to jedno, ale do mojí mámy ne.*¹¹⁸ Tento incident byl dále řešen ředitelem školy. Konečným řešením nebyl žádný postih. Naopak došlo k vzájemné omluvě (Mohammed na učitele v reakci slovně zaútočil) a posílení respektu jednoho aktéra k druhému. Nutno podotknout, že Mohammedovi je 17 let a jeho teenagerovské uvolněné chování působí místy provokativně. To ovšem neomlouvá nepřípustný výrok zmíněného učitele. Vyřešení celého problému považuji za zcela adekvátní. Jistě na tom má zásluhu ředitel teplického gymnázia Zdeněk Bergman, s jehož názory souzním a o němž mluví následující kapitola.

Mohammed se rovněž vyjádřil k bezpečnosti – na rozdíl od Sáry nebo Hanify se v Teplicích necítí vůbec bezpečně. Tvrdí, že všude panuje sociální napětí. V Teplicích se mísí několik různých etnik a kultur a podle Mohammeda spolu příliš dobře nevychází. Ačkoliv se jedná o mladého muže, říká, že po setmění ven už nevychází. Nejednou se mu stalo, že byl terčem verbálních útoků. Údajně k nim stačila tmavší barva jeho pleti. V této souvislosti také uvádí, že byla v Teplicích pobodána mladá žena – Arabka, návštěvnice lázní. Ovšem jde o nepodloženou informaci, neboť žádný záznam o takovém činu není veřejně dostupný a policie se odvolává na slib mlčenlivosti.

Teplice jsou podle Mohammeda městem s velkým potenciálem, fungujícím vedením a dostatečnými finančními prostředky. Tvrdí, že na straně vedení města je vidět velká snaha o spřátelení „komunit“ mezi sebou i vzhledem k českým obyvatelům Teplic, ale ti samotní se k tomu staví spíše odmítavě.

Důležitou osobu v oblasti fungování „komunity“ je Murai Abbás, teplický imám. Pan Abbás pochází z Palestiny a v Čechách žije více jak dvacet let. Jeho manželkou je rovněž Češka. Kromě vedení „arabsko-muslimské komunity“ se zabývá rovněž zjišťováním množství a obsahu informací, které lidé o Arabech a islámu mají.

¹¹⁷ Původní výpověď obsahuje vulgarismy. Část „kolikrát byla máma zbitá“ je upravená autorkou práce tak, aby nedošlo ke změně významu sdělení.

¹¹⁸ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl kompletně v češtině.

Spolupracuje s městem nebo městským gymnáziem na akcích, které mají přiblížit arabsko-muslimskou kulturu Čechům a uvádí, že: „*Dveře mešity jsou stále otevřené.*“¹¹⁹

Pan Abbás má velmi přátelské vystupování. Mluví česky, ale ne na moc vysoké úrovni. Tento jev připisují faktu, že většinu času jedná prakticky pouze v arabštině, neboť se na něj obracejí všichni do Teplic nově příchozí, kteří ještě se studiem češtiny ani nezačali a pan Abbás jim pomáhá v základní orientaci. Rovněž vede většinu kázání, která jsou arabštině.

Pravou rukou teplického imáma Muraie Abbáse je pan Ahmad, který pochází z Jemenu a v České republice žije již více jak dvacet let. I on pojal Češku za svou manželku. Do Čech přijel studovat na základě tehdejšího projektu o výměnných pobytech studentů. Česká republika mu byla blízká a rozhodl se tu zůstat. Od svého příjezdu se učil český jazyk, ovšem z jeho přízvuku je i po řadě let studia patrné, že jde o cizince. Pan Ahmad má děti, které s manželkou posílají do české školy. Pan Ahmad na toto téma uvádí: „*Samozřejmě. Manželka je Češka. Jsme v Čechách. Jaký by mělo smysl, kdyby chodily jinam?*“¹²⁰ Jak již bylo zmíněno, Ahmad je pravou rukou teplického imáma. Pomáhá s organizací oslav svátků v modlitebně a rovněž vyučuje většinu hodin v kurzech arabštiny a znalosti Koránu, které probíhají v učebnách v prvním patře teplické modlitebny. Jak říká, nesetkal se za celou dobu svého pobytu v České republice s problémy, které by mu znesnadňovaly život nebo proces integrace. Co se týče jeho názorů na české úředníky, je možné v nich pozorovat osvojování si stereotypních postojů hostitelské společnosti týkajících se laxního přístupu českých úředníků. Nicméně takový názor sděluje s úsměvem a dodává, že sám nikdy žádný problém s jednajícím úředníkem neměl.

Další osobou značně zainteresovanou do fungování teplické modlitebny je pan Miloslav Oliva. Pan Oliva nyní druhým rokem vykonává post správce modlitebny, stará se o její chod, zabezpečuje občerstvení a hlídá časy modliteb. Je rovněž jedním z nevelkého počtu českých konvertitů. Je tedy členem „muslimské komunity“

¹¹⁹ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v češtině a angličtině.

¹²⁰ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl kompletně v češtině.

v Teplicích, ale původem je etnický Čech. I přesto bych zde ráda uvedla několik jeho postojů. Pan Oliva se vyjadřuje k integraci jako k procesu naprosto přirozenému, ovšem za předpokladu, že dochází ke kompromisům na obou zúčastněných stranách – na straně hostitelské společnosti i na straně imigrantů. Zastává názor, že: *„Obě skupiny musí nejdřív udělat krok zpět a až potom se o něco snažit dohromady. Nemůže to fungovat, když si všichni budou stát za svým do posledního puntíku.“*¹²¹ Pan Oliva je ve svých názorech značně ovlivněn děním ve světě a dle mého názoru nedokáže chápat „arabsko-muslimskou komunitu“ pouze na úrovni Teplic. Uvádí, že zaznamenal několik fyzických útoků na muslimy, ale pravděpodobně jde jen o domněnky.

Respondentka vystupující pro potřeby práce pod jménem Karima pochází z Jemenu a je ženou na mateřské dovolené. Má tři děti a nejraději tráví čas v modlitebně se svými přítelkyněmi. Za velice zajímavý považuji její plán po skončení mateřské dovolené: *„Chtěla bych se stát lékařkou. Mám vystudovaný obor lékařství v Jemenu, studovala jsem v angličtině, takže se nebojím, že bych měla velký problém s přezkoušením tady. Chci se zaměřit na gynekologii, ráda bych poskytovala poradenství a lékařskou péči v tomto směru Arabkám a muslimkám v regionu.“*¹²² Domnívám se, že fakt, že tento nápad vznikl mezi samotnými imigranty, kteří mají zájem si navzájem pomáhat v různých sférách života, a nedošlo tak k vyvíjení tlaku na vedení města nebo vedoucí místních klinik ohledně zaměstnání „vhodných“ osob pro ošetření této skupiny imigrantů, svědčí o dobré integrovatelnosti zmíněných cizinců.

Karima rovněž uvádí, že se na úřadech setkává s milým a ochotným jednáním ze strany českých úředníků. Tato žena je velmi pozitivně naladěna a působí na okolí přátelsky. Zřejmě i to by mohlo být důvodem bezproblémového jednání na místních úřadech. Čili již zmiňovaná otevřenost osob na obou stranách a snaha problémy řešit, ne si pouze stěžovat.

Další respondentkou zastupující ženy – imigrantky v Teplicích je Lejla. Lejla je původem z Palestiny a stejně jako výše zmiňovaní Palestinci, i ona uprchla se svým mužem do České republiky před izraelsko-palestinským konfliktem. Žije zde zhruba

¹²¹ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl kompletně v češtině.

¹²² Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v angličtině a arabštině.

šestnáct let a má tři děti. Nejmladší z nich je narozené v České republice. Lejla se začala učit česky hned po svém příjezdu do země na specializovaných jazykových kurzech v Bílině (asi 20 km od Teplic). Svou jazykovou úroveň dosáhla na získání státního občanství. Nicméně češtinu příliš nepoužívá. S manželem i dětmi mluví Lejla arabsky, a stejně tak s ostatními členkami „arabsko-muslimské komunity“ v Teplicích. Jako jediná z dotazovaných respondentů Lejla uvedla, že v České republice není dlouhodobě zaměstnaná a na otázku, zdali je registrovaným žadatelem o pracovní místo, odpověděla, že ne. Z toho vyplývá, že ačkoliv spousta lidí chápe „komunitu“ jako homogenní prvek a dílčí vlastnosti jsou připisovány všem členům, každá osoba je individuem, jehož pohled na život a životní cíle jsou zcela individuální.

„Prototypem plně integrovaného cizince“ se zdá být respondent zde vystupující pod jménem Abdul. Abdul působí mile a přátelsky a jeho odpovědi byly jasné a stručné. Žije v České republice více jak deset let, přistěhoval se sem s rodinou s domovské Palestiny (důvodem byl opět válečný konflikt) a již stačil získat trvalý pobyt a následně i české občanství. Jak sám říká: „*Mám spoustu přátel v Teplicích i mimo ně. Nerozlišuju, jestli se jedná o Čecha nebo Araba. Když je to dobrý člověk, přátelím se s ním.*“¹²³ V otázce jednání s úředníky zabývajícími se problematikou integrace uvádí, že se nikdy nesetkal s nepřiměřeným jednáním, naopak se k němu vždy chovali mile a nápomocně.

Dvěma respondenty, kteří v rozhovorech uvedli, že momentálně nejsou v České republice dlouhodobě zaměstnaní, ale snaží se práci získat, jsou Džafar a Jaoua. Džafar pochází z Libanonu a přijel do Čech se svou rodinou za lepším životem. Pobývají zde tři roky a zatím se nesnažili o získání trvalého pobytu na území ČR. Džafarovy děti navštěvují české školy a celá rodina se učí češtinu na specializovaných kurzech. Na tuto otázku, týkající se studia češtiny, Džafar odpověděl: „*No ano, učím se česky. Musím. Co mi zbývá.*“¹²⁴ Z této výpovědi je poněkud těžké vyvodit, zda Džafarovi s rodinou vyšel plán o lepším životě. Prozatím pracuje příležitostně jako tlumočnick pro lázeňské hosty nebo brigádně pro některé své přátele z „arabsko-

¹²³ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v češtině.

¹²⁴ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v angličtině.

muslimské komunity“ v Teplicích. Jeho promluva působí spíše odevzdaně, nezdá se, že by byl v České republice spokojený. I to se jistě odráží na jeho snahách a svou sociální integraci do hostitelské společnosti. Už jen fakt, že se česky učí, protože „musí“ vypovídá o tom, že pravděpodobně neplánuje v Čechách zůstat natrvalo.

Druhý z výše zmíněných, Jaoua Nabil, pochází z Tuniska. O Jaouovi jsem se zmiňovala v předchozí kapitole v souvislosti se smíšenými manželstvími. Jeho manželkou je Češka, se kterou žili v Jaouově rodném Tunisku, ale kvůli zhoršující se bezpečnostní situaci se přestěhovali do České republiky a usadili se v Teplicích. Vychovávají spolu malé dítě. Na otázku, zda ho po dosažení věku šesti let budou posílat do české školy Jaoua neumí odpovědět, neboť nedokáže říct, jestli bude s rodinou zůstat v Čechách natrvalo. Jaoua momentálně usiluje o získání trvalého pobytu a hledá práci. S nepřiměřeným jednáním českých úředníků se nesetkal, nicméně tvrdí, že měl spíš jen štěstí, neboť ví o několika jiných Arabech, ke kterým se čeští úředníci chovali arogantně. On sám se dostal do nepříjemné situace během pracovního pohovoru. Incident popisuje následovně: *„Zavolali mi z firmy, že chtějí, abych přišel na pohovor, že nutně shánějí někoho, kdo umí francouzsky. (...) Personalista mi položil několik normálních otázek a pak se začal vyptávat, jestli jsem muslim a kolikrát denně se modlím. (...) Řekl jsem, že pokud mu takové otázky přijdou normální, nemůžu pro něj pracovat. Odpověděl, že jako muslima by mě stejně nepřijal.“*¹²⁵ Jednání daného personalisty považuji za nepřijatelné. Jaoua se mu údajně snažil vysvětlit, že splněná práce je pro něj přednější a modlí se až doma, po skončení pracovní doby, ale i tak nevidím důvod, proč by se měl v tomto směru obhajovat. Náboženské vyznání spadá do soukromé sféry života a nepřijetí zájemce o pracovní místo na základě vykonstruovaných představ a xenofobie nepatří k profesionálnímu jednání.

Respondentem ve skupině dotazovaných zastupujícím podnikatele je muž pro potřeby práce vystupující pod jménem Anas. Anas pochází ze Sýrie a žije v České republice přes pět let. V nedávné době se mu podařilo získat české občanství. Jak bylo zmíněno, Anas je podnikatelem. Živí se jako koordinátor v oblasti zajišťování pomoci

¹²⁵ Citace z rozhovoru z 12. 2. 2016, který proběhl v angličtině.

lázeňským hostům. Touto pomocí se nyní myslí spíše pomoc materiální a organizační. Anas je věnuje dopravování arabských turistů z letiště a na letiště, pomáhá s ubytováním hostů v pronajatých domech nebo apartmánech v Teplicích či těmto cizincům pronajímá automobily. Domnívám se, že i tato výpomoc, přestože jde o podnikání, hraje důležitou roli v bezproblémově probíhajícím pobytu arabských pacientů v lázních. Velkou výhodou je opět možnost komunikace cizinců s panem Anasem v arabštině, který následně zprostředkovává informace, je-li to potřeba, místnímu personálu v češtině. Často v tomto směru dochází k negativním projevům ze strany českého obyvatelstva, jehož někteří členové zastávají názor, že Anasova práce vůbec není potřeba a pracuje tak vlastně jen kvůli vidině zajímavého finančního ohodnocení. Jiní jedinci z řad českých občanů si stěžují na fakt, že na postu, který pan Anas vykonává, by mohlo pracovat hned několik českých specialistů (těmi se rozumí lidé mluvící arabsky a znající arabsko-muslimskou kulturu), tudíž je připravuje o možné zaměstnání. Nepřísluší mi v tomto směru hodnocení, neboť nevím, kolik specialistů výše zmíněných kvalit českého původu stěžujících si na nedostatek pracovních pozic v tomto oboru žije v Teplicích, ale troufám si odhadnout, že žádný. Protože pokud v Teplicích žije etnický Čech schopný tlumočnictví nebo překladů z a do arabštiny, jistě už své pracovní místo má, ať už v integračních centrech, jako specializovaný pracovník města v oblasti integrace, nebo podnikatel zabývající se výukou češtiny se zaměřením na Araby a dalšími otázkami v záležitosti úspěšné integrace.

Důležitou aktérkou podporující bezproblémové soužití Arabů a Čechů v Teplicích je dnes již mediálně známá studentka Eman Ghaleb. Eman Ghaleb se dostala do povědomí lidí díky uspořádání úklidové akce v městském parku, kde po sobě mají lázeňští hosté zanechávat odpadky (více o „odpadkové aféře“ v následující kapitole). Eman Ghaleb žije v České republice od svých pěti let a nyní navštěvuje teplické gymnázium. Informace, které publikuji v následujících odstavcích, jsou informacemi zprostředkovanými, neboť slečna Ghaleb je neustále terčem verbálních útoků a kyberšikany, což má vliv na její důvěřivost k neznámým lidem. Její postoje popisované v tomto textu jsou volně přístupné na jejím facebookovém profilu.

Nepředpokládám, že by bylo v jejím zájmu veřejně vystupovat s určitými názory a v soukromí vyznávat jiné, a proto ji do této kapitoly rovněž zařazuji, ačkoliv k osobnímu setkání ani bohatší online komunikaci mezi námi prozatím nedošlo. Eman Ghaleb se jeví jako velmi inteligentní dívka. Verbální útoky na její osobu jsou na denním pořádku. Jak bylo zmíněno výše, angažovala se v úklidové akci v městském parku v Teplicích. Za tuto činnost byla i oficiálně vyznamenána ředitelem teplického gymnázia, které navštěvuji. Předmětem útoků na její osobu je bezesporu hidžáb, kterým si zakrývá vlasy. Na základě toho dokonce požadovali někteří čeští občané (většinově mimotepličtí) vyřazení dívky ze školy za propagaci náboženství (více o této aféře v následující kapitole. Eman se vyjadřuje k nošení hidžábu následovně: „*Po mnoha diskuzích, nenávistných zprávách, vyhrožování a výzev, abych se vzdala práva nosit hidžáb ve svobodném a demokratickém státě, jsem se rozhodla sepsat pár bodů: 1) Šátek nosím již pět let, rozhodla jsem se pro to sama, svobodně a bez žádného vnucování; 2) Svého rozhodnutí jsem nikdy nelitovala, ačkoliv se setkávám s mnoha negativními reakcemi lidí na ulici, v obchodech, v MHD, na sociálních sítích a podobně; 3) Mnoho lidí mě lituje, protože si myslí, že mě do toho donutila rodina. Tímto bych ráda ujasnila, (...) že šátek jsem si opravdu vzala sama. Ve 13 letech jsem si vzala poprvé šátek a byla jsem přesvědčená, že nedělám nic špatného. (...) Rodina se o mě celkem bála, abych nebyla vystavena šikaně nebo mě kolektiv mezi sebe nepřijal. Nyní skoro v 18 letech jsem za to rozhodnutí ráda. (...) Skoro celý život vyrůstám v ČR, tradice a kulturu respektuji, chodím do české školy a nemám žádný problém, co se týče mé víry. Žiju úplně normální život jako všechny ostatní holky, jen s kusem látky na hlavě; 4) Hidžáb považuji jako doplněk mé víry, nikoliv symbol. (...) Hidžáb ze mě automaticky nedělá muslimku, dokud opravdu v boha nevěřím. (...) Muslimka, která nechce nosit hidžáb, je stále muslimkou a hodnotí se její víra, činy atd.; 5) Z hlediska české Ústavy zákon neporušuji a neohrožuji lidi okolo sebe. (...) mám právo na praktikování své víry, pokud to není v rozporu se zákonem, což není (...); 6) V poslední době pozoruji agresivní nálady vůči muslimským ženám, V mnoha případech jsem měla pocit, že látka, kterou nosím na hlavě, vstřebává všechny problémy světa jako je ISIS a všechno, co je mediálně spojené s muslimy. (...); 7)*

*Z náboženského hlediska se můžu vzdát šátku, jelikož jsem ve společnosti ohrožena a jediné, co mě chrání, je zákon. Ale já se ho odmítám vzdát, (...) protože věřím, že tato země je svobodná a demokratická. Nevěřím tomu, že tu vládne rasismus a xenofobie. (...)*¹²⁶ Eman je uvědomělá dívka a velmi silná osobnost. Na jejím profilu na facebooku se denně objevují výhrůžky a nadávky, a to jen kvůli tomu, že nosí šátek halící vlasy. Je stavěna do pozice osoby, která má mít správné odpovědi na všechny problémy světa. Přesto se neuzavírá do sebe, nepodává hromadná trestní oznámení, a pokud je jen trochu možné s danými lidmi debatovat, vysvětluje jim islámskou praxi a arabsko-muslimskou kulturu obecně. Její přínos k bezproblémovému soužití Čechů a arabských imigrantů v Teplicích je značný. Teplický primátor Jaroslav Kubera o ní smýšlí jako o: *„úplně normální aktivní holce, kolem které se nešťastně nafoukla velká mediální bublina.“*¹²⁷

Eman Galeb se rovněž vyjadřuje o svém vztahu k České republice: *„Česko beru jako svůj domov. Narodila jsem se sice v Jemenu, ale od pěti let jsem v Čechách a od té doby jsem byla v Jemenu jen 3x na dovolené. Česko beru jako svůj domov, protože mi dalo hodně a jsem za to vděčná. Jedna z mnoha věcí, kterých si velmi vážím, je možnost studovat na Gymnáziu v Teplicích. Jsem vděčná všem na gymplu za to, že se mnou zachází úplně stejným způsobem jako s ostatními studenty, bez žádných rozdílů nebo výjimek.“*¹²⁸ Z jejích promluv je patrné, že se jedná o osobu plně integrovanou. Jistě v tom také hraje roli nízký věk při příchodu do České republiky, jako u výše zmiňované Sáry, i přesto si však její postoje ke vztahu k majoritní společnosti zaslouží z mého pohledu uznání.

Z odpovědí respondentů obecně vyplývá, že se ve větší míře nesetkávají s nepřiměřeným jednáním ze strany českých úředníků a dalších osob zabývajících se procesem integrace. Hostitelskou společnost nepovažují za nepřátelskou a až na jednu výjimku z okruhu dotazovaných se v severočeském městě cítí bezpečně. Většinově se účastní speciálních projektů na podporu větší informovanosti české společnosti o

¹²⁶ Eman Ghaleb. Převzato z Facebooku, publikováno 4. 4. 2016.

¹²⁷ Citace z rozhovoru z 25. 4. 2016.

¹²⁸ Eman Ghaleb. Převzato z Facebooku, publikováno 16. 4. 2016.

arabsko-muslimské kultuře a ve většině případů svou pílí v oblasti studia českého jazyka a snahou zapojit se do pracovního procesu sami intenzivně podporují proces vlastní sociální integrace do české hostitelské společnosti v městě Teplice.

5.2 INTEGRACE ARABŮ V TEPLICÍCH – ÚSPĚCH NEBO SELHÁNÍ? POHLED ZÁSTUPCŮ ČESKÝCH ÚŘADŮ A DALŠÍCH OSOB ZABÝVAJÍCÍCH SE DANOU PROBLEMATIKOU

Integrací cizinců se, jak bylo zmíněno v prvních kapitolách této práce, zabývá dle nařízení MV ČR několik složek státního aparátu. V rámci výzkumu jsem oslovila několik zástupců různých složek, které se dostávají do styku s cizinci na území města Teplice. Otevřené nestrukturované rozhovory probíhaly telefonicky nebo elektronicky.

Teplický primátor Jaroslav Kubera nepovažuje „arabsko-muslimskou komunitu“ za početnou. Uvádí, že: „*Teplice jsou padesáti tisícové město, Arabů tady může být kolik – stovka? To není moc.*“¹²⁹ Problematiku integrace této „komunity“ považuje za bezpředmětnou, neboť dle jeho názoru jsou trvale žijící Arabové v Teplicích plně integrovaní a problém vidí spíše v informovanosti lázeňských hostů. Zastává názor, že v poslední době (době „migrační vlny“ či „uprchlické krize“) se počet členů této „komunity“ nijak nenavýšil. Trvale žijícími Araby v Teplicích chápe osoby, které v České republice studovaly nebo sem přijely za prací před více jak deseti lety a usadily se zde. Ovšem jak vyplývá z výzkumu (a jak bylo zmíněno výše), ne všichni Arabové pobývají v ČR více jak pět let. Z oslovených respondentů tři pobývají v České republice zhruba tři roky. Nicméně k integraci Arabů se Kubera vyjadřuje pozitivně v tom smyslu, že nevidí uvnitř této skupiny lidí žádné problémy a považuje je za osoby plně integrované. Na otázku, zdali je z jeho pohledu integrace úspěšná, odpovědět neumí, neboť žádný proces integrace nepocítuje. Jak bylo popsáno výše (viz kapitola 3.2 Strategie integrace v současných Teplicích), statutární město Teplice má integrační projekt. Na tento fakt reaguje Kubera slovy: „*Ano, ale ten je spíš zaměřen na lázeňské hosty. Problém ovšem je, že sem přijedou, my je naučíme, jak je vhodné se chovat a oni po dvou až třech měsících opět odjedou a přijedou noví. A my začínáme od nuly.*“¹³⁰ Navíc uvádí, že město Teplice získalo již podruhé grant na řešení krizových situací s cizinci, nicméně tyto se rovněž mají týkat pouze návštěvníků místních lázní.

¹²⁹ Citace z rozhovoru, který proběhl 25. 4. 2016.

¹³⁰ Rovněž.

Skladba „arabsko-muslimské komunity“ v Teplicích je podle primátora Kubery značně heterogenní. Mísí se tu trvale žijící Arabové, kteří zde žijí roky, lázeňští hosté, kteří jsou většinou v České republice po dobu 90 dní (krátkodobá víza) a také Arabové, kteří disponují nemovitostmi, které využívají coby letní sídla, neboť letní počasí v Čechách je pro ně snesitelnější než horka na Blízkém východě.

V médiích se rovněž objevila zpráva, že Arabové ve velké míře skupují pozemky v Teplicích, kde chtějí vybudovat jakési arabské čtvrti s byty a apartmány pro klienty teplických lázní. Primátor Kubera toto uvádí na pravou míru: *„Za prvé ty pozemky ani nejsou v Teplicích. To jen novinářům se nehodí Modlany, protože to lidi neznaj‘. Takže senzacechtivost.“*¹³¹ Obec Modlany leží asi 10 kilometrů od Teplic a došlo zde k obchodním jednáním nad pozemky, kdy kupujícím byl Arab, ale rozhodně nejde o výstavbu nějaké uzavřené čtvrti pro speciální účely.

Ohledně výstavby nových objektů v Teplicích se primátor Kubera vyjadřuje následovně: *„Jeden podnikatel arabského původu tu koupil starou nevyužívanou polikliniku a má v plánu tam zřídit ubytování s bezbariérovým přístupem, které by mohli využívat arabští klienti, kteří zde velice často nechávají léčit své tělesně postižené děti.“*¹³² Lze říci, že teplický primátor takové projekty podporuje. Lidé se často mylně domnívají, že se takové projekty realizují z různých fondů a dotací, ale z informací od pana Kubery jasně vyplývá, že jde o soukromý projekt.

Kubera se vyjadřuje také k tzv. „odpadkové aféře“, což byla právě ta médii často zmiňovaná „aféra“, kdy arabští lázeňští pacienti pořádali pikniky v městském parku a použité obaly od potravin nevyhodili do odpadkových košů. Kubera: *„Vznikla kolem toho obrovská mediální bublina. O nic nešlo. Když se člověk podívá na jakékoliv jiné teplické sídliště, „pořádek“ je tam stejný. Lidem prostě vadí, že tam sedí zahalené ženy s dětmi a musí si najít něco, na co by si stěžovali.“*¹³³ Jako reakci na toto „nepřizpůsobivé chování“ uspořádali místní obyvatelé akci „hromadného venčení psů“ v parku, neboť byli přesvědčeni o tom, že pes, jakožto nečisté zvíře v islámu, Araby

¹³¹ Citace z rozhovoru, který proběhl 25. 4. 2016.

¹³² Rovněž.

¹³³ Rovněž.

urazí a pohorší natolik, že přestanou do parku chodit úplně.¹³⁴ Tohoto shromáždění se zúčastnilo zhruba tři sta lidí se čtyřiceti psy. (zdroj: iDnes.cz) Na „demonstraci“ dorazil i poslanec Tomio Okamura, který zde venčil vypůjčeného psa. Přítomni byli i policisté, kteří byli připraveni v případě konfliktu zasáhnout. Nutno podotknout, že v parku nebyl v době konání shromáždění jediný Arab. (zdroj: iDnes.cz)

K této situaci se pro iDnes vyjádřil v roce 2014 také předseda Ústředí muslimských obcí Muníb Hassan Alráwí, který se domnívá, že celá „odpadková aféra“ vznikla kvůli nedorozumění, neboť, jak uvádí, v Arabském (Perském) zálivu je málo zeleně. Vznikají zde uměle vytvořené parky, které jsou přímo určené k relaxaci a k trávení společného času rodin s dětmi. Sdílí také svůj osobní pohled na věc: „*Samozřejmě nám muslimům a mně osobně vadí chování některých skupin, které sem přijely, nedělají nám dobrou vizitku. Ale nejsou všichni takoví. Vůbec nejhorší věc je, že si to pak někdo spojí s islámem. Přitom v první kategorii nauky o islámu je hygiena.*“¹³⁵

Primátor Kubera také upozorňuje na islamofobní e-maily, které denně plní jeho schránku. Říká: „*Lidem ale nedochází, že tyto maily mají nakonec zcela opačný efekt. Přijde vám jeden, dva a máte snahu se o problém zajímat. Ovšem pak vám přijde pět set fotek svačících Arabů v parku a už to jen ignorujete.*“¹³⁶ Co se týče původu těchto islamofobních nálad, potvrzuje primátor mou hypotézu, tedy že lidé reagují pouze na kompletně zahalené ženy, což jsou, jak bylo vysvětleno výše, pouze ty, které navštěvují lázně, nikoliv trvale žijící Arabky, které si zakrývají vlasy jen hidžábem. „*Obyčejný šátek tady opravdu nikoho nezajímá,*“ dodává.¹³⁷

Co se týče obtěžujících e-mailů, v dubnu 2016 vznikl nový trend, kdy lidé z celé České republiky posílají rozezlené e-maily jak primátorovi města, tak řediteli

¹³⁴ Hojně o tom informovala média – například iDnes.cz, Echo24.cz nebo deník.cz (pro celé články viz: <http://echo24.cz/a/wT4AP/cim-skodi-arabove-v-teplicich-vysedavaji-v-parku-do-noci> nebo http://usti.idnes.cz/hromadne-venceni-psu-proti-arabum-v-lazenskem-parku-v-teplicich-pwz-/usti-zpravy.aspx?c=A150724_162003_usti-zpravy_alh)

¹³⁵ *Kdo dělá nepořádek, protíví se islámu, říká šéf muslimů v Česku Alrawi* [online] dostupné z: http://usti.idnes.cz/predseda-muslimu-k-problemu-s-araby-v-teplicich-fr5-/usti-zpravy.aspx?c=A140828_2094284_usti-zpravy_alh (cit. 25. 4. 2016)

¹³⁶ Citace z rozhovoru, který proběhl 25. 4. 2016.

¹³⁷ Rovněž.

teplického gymnázia ohledně suspendování jedné ze studentek, která je muslimskou a nosí vlasy zakryté šátkem. Jedná se o výše zmiňovanou aktivistku Eman (Ímán) Ghaleb, která se do podvědomí lidí dostala svými činy snažícími se uklidit napjatou atmosféru mezi Araby a českými obyvateli Teplic. Slečna Ghaleb byla nařčena z toho, že nošením šátku propaguje islám a to má být ve škole zakázáno. K tomuto tématu se po přijetí desítek e-mailů na svém facebookovém profilu vyjádřil Zdeněk Bergman, ředitel teplického gymnázia: „(...) *V posledních dvou dnech byla na facebooku rozpoutána lidmi, kteří se považují za ochránce „naší české budoucnosti a našich dětí“, jakási kampaň vyzývající mě, abych žáky školy, kterou vedu, „ochraňoval před muslimy a jejich propagandou“ a abych vyloučil ze školy žákyni, která toto nebezpečí představuje, a dokonce si dovoluje do školy nosit šátek. Taky jsem vyzýván, abych se k problému vyjádřil, ať je zřejmé, zda jsem zrádce nebo vlastenec. Tak se tedy vyjadřuji: Na Gymnáziu Teplice žákyni, o níž se píše na facebooku (a v desítkách mailu, které mi přišly), skutečně máme. Je to slušné a bystré děvče. Na podzim 2015 jsem žákyni udělil pochvalu ředitele školy za „dobrovolnickou práci přispívající ke klidnému soužití s arabskými návštěvníky teplických lázní“. Z toho je snad zřejmé, jak o ní smýšlím. (...) K všeobecnému vzdělání patří kromě jiného i orientace v oblasti náboženství. (...) Proto není výuka organizována jen jako tradiční hodiny (...), ale často jsou zařazovány exkurze, návštěvy výstav, muzeí. (...) Některé akce jsou určeny i pro veřejnost – jako byl loni „muslimský víkend“ (...), jehož součástí byla i přednáška odborníka z Orientálního ústavu AV ČR. (...) Kritici samozřejmě nevědí, že jsme spolupřáteli týdnů židovské kultury, (...) a že jsme pořádali vietnamské dny, (...) a že máme volitelný předmět religionistika.“¹³⁸ I v tomto případě lze zaznamenat onen opačný efekt vyvolaný množstvím zkopírovaných e-mailů, jak uváděl primátor Kubera. Je evidentní, že názory autorit se v mnohém shodují, neboť ani primátor, ani ředitel gymnázia neregistrují problémové jednání ze strany arabských imigrantů. Naopak považují tyto projevy nenávisti za zbytečně zveličované. Jak říká teplický primátor: „Čím dále od Teplic, tím větší (mediální) bublina.“¹³⁹*

¹³⁸ Zdeněk Bergman, převzato z Facebooku. Publikováno 14. 4. 2016.

¹³⁹ Citace z rozhovoru, který proběhl 25. 4. 2016.

Místní si rovněž stěžují, že jim arabští imigranti berou pracovní příležitosti. Primátor Kubera to striktně odmítá. Arabští imigranti v Teplicích vlastní několik malých obchodů, kde „svým soukmenovcům prodávají kuskus a rýži.“¹⁴⁰ Z výzkumu také vyplývá, že kromě těchto malých podnikatelů se mezi Araby najdou také tlumočníci pro komunikaci mezi lázeňskými hosty a personálem lázeňského domu.

Ve věci zaměstnanosti cizinců – konkrétně Arabů jsem se obrátila na odborného pracovníka trhu práce v oblasti zahraniční zaměstnanost Bc. Petra Kohouta, DiS., který uvedl, že „arabsko-muslimská komunita“ nemá v Teplicích příliš velké zastoupení, tudíž Úřad práce neeviduje větší počty této skupiny cizinců jako žadatelů o zaměstnání. Často také dochází k tomu, že Arabové přichází do České republiky, aby zde podnikali (vzhledem k vysoké návštěvnosti místních lázní arabskými turisty je žádoucí, aby zde existovaly firmy na zprostředkování kontaktu nebo překladatelskou činnost mezi zmíněnými turisty a pracovníky lázeňského centra). P. Kohout se k jazykové bariéře vyjádřil následovně: „*Za svou pětiletou kariéru v úřadu jsem se setkal pouze s jedním případem, kdy přišel cizinec – Arab, který neuměl vůbec česky, ale i tak jsme to nějak vyřešili.*“¹⁴¹ Běžně tedy chodí cizinci řešit úřední záležitosti s tlumočníkem nebo za sebe posílají zprostředkovatele, který celou věc vyřídí. Nezřídka dochází k tomu, že si cizinci stěžují na fakt, že informace jsou na úřadech k dispozici pouze v češtině a veškerá komunikace probíhá rovněž jen v českém jazyce. Nutno podotknout, že čeština je úředním a jednacím jazykem České republiky, a není tudíž na místě očekávat, že všichni úředníci budou schopni vyřizovat záležitosti v nějakém světovém jazyce či dokonce v cizincově mateřštině. Na webových stránkách zaměřených na zprostředkovávání informací pro cizince lze najít obecná ustanovení a pravidla v několika jazycích – například v angličtině, němčině, ruštině nebo vietnamštině. Ovšem na lokálních úřadech, zvláště pokud daná „komunita“ není v místě hojně zastoupená, tyto překlady chybí.

Jak bylo řečeno výše, úředníci zabývající se zaměstnaností cizinců příliš s Araby do kontaktu nepřicházejí. Pan Kohout rovněž uvádí, že většina imigrantů

¹⁴⁰ Citace z rozhovoru, který proběhl 25. 4. 2016.

¹⁴¹ Citace z rozhovoru, který proběhl 21. 4. 2016.

z arabských zemí, kteří mají zájem v Teplicích pracovat, se ani na úřad neobrací a rovnou vše vyřídí se „svými krajany“. Pracují pak buď jako zmiňovaní tlumočníci nebo drobní podnikatelé s obchody potravin.

Zvláště v oblasti zaměstnávání cizinců je jistě klíčovým faktem znalost českého jazyka. Na téma vzdělávání v tomto a dalších oborech promluvila vedoucí oddělení poradenství a dalšího vzdělávání Mgr. Jitka Schönerová, která uvedla, že výuka jazyka není pod taktovkou úřadu, ale pouze integračních center a jazykových škol. (Jak uvádí Pořízková, v tomto směru se postoje úřadů práce značně liší díky rozdílné interpretaci metodických pokynů k rekvalifikacím. Není totiž možné, aby úřad práce hradil jazykové rekvalifikace pro české uchazeče – například kurz angličtiny, ovšem jazyková rekvalifikace cizince je v tomto směru výjimkou. Zatímco na určitých pracovních úřadech chápou jazykovou výuku (jako formu rekvalifikace) jako „nadstandardní služby“, které si má uchazeč o zaměstnání hradit sám, jinde zaujímají postoj podporující jazykové kurzy češtiny pro cizince, neboť se z jejich pohledu jedná o běžný rekvalifikační kurz, který by měl být pro cizince dostupný.¹⁴²) Odbor dalšího vzdělávání tedy poskytuje pouze rekvalifikační kurzy pro registrované žadatele o zaměstnání. V současné době se v evidenci nenachází žádný arabský imigrant.

Zajímavým předmětem zkoumání může být i kriminalita v rámci „arabsko-muslimské komunity“. Ovšem v této rovině je vcelku složité získat relevantní data, neboť zástupci policie, kteří by mohli být kompetentní odpovědět, se často k této problematice nechtějí vůbec vyjadřovat nebo taková data či statistiky z různých důvodů neexistují. Několik dotazů ohledně přestupků a trestných činů v rámci „arabsko-muslimské komunity“ jsem položila zástupci z řad Policie ČR, který si přál zůstat v anonymitě (pro její plné zachování neuvádím obor působnosti, hodnost je rovněž fiktivní – pro potřeby práce ho označuji pouze jako „nadporučík Novák“). Nadporučík Novák uvádí, že: „*Protiprávní činnost (trestná i správní) se kvůli antidiskriminačním opatřením nesmí evidovat podle národnosti, vyznání nebo etnické*

¹⁴² POŘÍZKOVÁ, H.; *Funkce úřadu práce při regulaci zahraniční zaměstnanosti a integraci cizinců na trh práce*. In Trbola, R.; Rákoczyová, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011 (str. 65)

*skupiny. Takže statistika v tomhle ohledu neexistuje.*¹⁴³ Navíc k souvisejícím případům je Novák vázán mlčenlivostí, tudíž není možné zajistit data typu „přestupky a trestné činy páchají více lázeňští hosté než trvale žijící Arabové“. K integraci arabských imigrantů a její úspěšnosti či neúspěšnosti se nadporučík Novák staví neutrálně. Není v jeho zájmu uvádět svůj osobní pohled na věc. K policejním výjezdům k Arabům na základě zavolání nebo stížností z řad českého obyvatelstva nadporučík uvádí, že ve většině případů řeší rušení nočního klidu. K tomu se vyjádřil i primátor Kubera, který zastává názor, že Arabové ze zálivových zemí mají odlišný denní režim a jsou zvyklí vycházet z domů ve večerních hodinách, neboť až v pokročilé denní době lze v arabských zemích vzhledem k panujícímu horku pobývat delší dobu venku.

Z odpovědí dotázaných zástupců českých úřadů a dalších osob, které se problematikou integrace zabývají, nebo s arabskými imigranty přicházejí do styku, vyplývá, že převážně je integrace chápána pozitivně, tedy jako úspěšná, ovšem s ohledem na to, že bývá nahlížena rovněž jako něco již dlouho nepotřebného. Je evidentní, že zástupci lokálních úřadů nenahlíží na arabské imigranty jako na rizikovou skupinu lidí a nepřipisují jim způsobování problémů. Je zde ale cítit potřeba rozlišení mezi trvale žijícími Araby v Teplicích a lázeňskými hosty. Co se úředníků týče, ti se do kontaktu s lázeňskými hosty dostat vůbec nemusí. Naopak policejní složky mají opačný problém, neboť jsou přivolávány k vykonstruovaným sporům týkajících se pacientů lázeňského domu.

¹⁴³ Citace z rozhovoru, který proběhl 17. 3. 2016.

6 ZÁVĚR

Z prostudovaných materiálů a provedeného terénního výzkumu je patrné, že se obyvatelé Teplic negativně vymezují proti oběma skupinám reprezentujícím arabskou přítomnost v Teplicích a snaží se dostupnými prostředky proti ní bojovat. Ovšem nerozlišují, jedná-li se o trvale žijícího cizince na území města (kterými jsou často lidé plně integrovaní, mluvící plyně česky, navštěvující české školy nebo pracující v místních firmách, navíc mnozí z nich již získali české občanství a další jsou žadateli – od původem českého občana je pak odlišuje pouze styl oblékání nebo tmavší barva kůže) nebo o lázeňského hosta, který pobude ve městě po dobu několika měsíců a odjede zpět do své vlasti. Právě kvůli krátkodobým arabským návštěvníkům teplických lázní vznikají vyhocené spory, neboť ti často nebývají dostatečně informováni o českých zvycích (asi nejznámějším příkladem může být zmiňovaná „odpadková aféra“ v městském parku) a dochází tak k banálním nedorozuměním, která eskalují do vyhocených rozepří, na základě kterých jsou pak ze strany teplických obyvatel (tímto nyní myslím pouze etnické Čechy) odsouzeni všichni „tabulkově“ spadající do členství v „arabsko-muslimské komunitě“.

Z odpovědí zástupců českých úřadů a osob zabývajících se integrací či stýkajících se s arabskými imigranty jasně vyplývá, že nedochází k vážným problémům nebo rozepřím s imigranty či s turisty arabského původu a spory jsou často mediálně zveličené a neobjektivně prezentované. Teplický primátor Jaroslav Kubera zcela jasně říká, že integrace dlouhodobě žijících Arabů či muslimů již není potřeba, pouze určité projekty a vyškolené osoby, které by pomáhaly s větší informovaností arabských návštěvníků lázní.

Stejně tak dle výpovědí v Teplicích trvale žijících členů „arabsko-muslimské komunity“ lze vyvodit, že se ve větší míře nesetkávají s xenofobními projevy, či verbálními nebo fyzickými útoky na základě barvy pleti nebo zahalení.

Hlavní hypotéza práce – čili, že povaha vzniklých a dále vznikajících problémů je ve skutečnosti banální a má teoreticky řešení za předpokladu otevřenosti mysli na obou stranách (tzn. tepličtí obyvatelé jako hostitelská společnost na straně jedné a

arabští imigranti na straně druhé), byla potvrzena. Nebyly zaznamenány rozsáhlé prohřešky proti zákonům České republiky ze strany arabských imigrantů. Pouze neinformovanost arabských návštěvníků lázní vede k nedorozuměním. Jak zmínil primátor Kubera, v Teplicích fungují projekty na vydávání brožur speciálně pro Araby a dochází ke školení personálu v těchto otázkách. Nelze předpokládat, že arabský návštěvník přijede na lázeňský pobyt s kompletně nastudovanou etiketou potřebnou pro sociální kontakty v České republice.

Hypotéza, že arabští imigranti neshledávají jednání s českými úřady v Teplicích jako problémové, nebyla ani potvrzena, ani vyvrácena. Jedná se o velmi subjektivní pohled na věc. Někteří respondenti spatřují jako problém nepřiměřené jednání úředníka (například v tom ohledu, že s Araby odmítne pracovat nebo se chová odtažitě a arogantně, i když k ostatním klientům úřadu je přátelský), jiní s tímto problémem nemají, ale vadí jim neexistence překladů dokumentů provázejících proces usazování cizince v České republice. V rovině chování úředníků žádné problémy zaznamenány nebyly. Z výpovědí trvale žijících Arabů v Teplicích vyplývá, že s nimi čeští úředníci jednají jako s každým jiným klientem a snaží se být nápomocní. Co se týče problémů ohledně překladu informací, jistý tlak na státní zaměstnance je v tomto směru vyvíjen, nicméně nelze očekávat, že všichni úředníci budou schopní vše řešit například v angličtině. Překladem důležitých informací týkajících se víz, povolení k pobytu, lhůt a dalších záležitostí, se zabývají pracovníci integračních center. Ti následně mohou cizincům informace zprostředkovat.

Arabští imigranti zcela jasně projevují snahu se integrovat. Učí se česky a již se zapojili, nebo mají v plánu se zapojit do pracovního procesu. Spousta z nich pracuje jako prostředníci mezi lázeňskými hosty z arabských zemí a českým personálem lázeňského domu. Je evidentní, že taková spolupráce funguje a je značným přínosem k bezproblémovému soužití Arabů a Čechů v Teplicích.

Rovněž nedochází k uzavírání „komunity“ do sebe, čili hypotéza, že Arabové v Teplicích sdílejí své tradice s majoritou a informují o svých zvycích ve snaze přiblížit fungování „arabsko-muslimské komunity“ místním obyvatelům, byla potvrzena. V teplické modlitebně probíhají „dny otevřených dveří“ a místní

gymnázium pořádá ve spolupráci s členy „komunity“ „muslimské víkendy“. Zásahu na tom jistě má studentka Eman Ghaleb, která je označována za osobu, která mírní někdy vyhrocené vzájemné nálady mezi Araby a Čechy.

Hypotéza „České úřady, představitelé města Teplice a zástupci z řad policie shledávají integraci arabských imigrantů jako neúspěšnou“ byla vyvrácena. Z promluvy teplického primátora Jaroslava Kubery jasně vyplývá, že konkrétně mezi trvale žijícími Araby v Teplicích již žádná integrace není potřeba. Považuje je za plně integrované do české společnosti a bezproblémové. Drobné incidenty pramenící z kulturních odlišností jsou řešeny pouze s lázeňskými hosty z arabských zemí, které ovšem nelze považovat za imigranty, neboť pobývají v České republice pouze na krátkodobá víza. Stejně tak odborný pracovník úřadu práce v oblasti zahraniční zaměstnanosti Petr Kohout odmítá potřebu důslednější integrace. Z jeho výpovědí je zřejmé, že Arabové jsou schopni nalézt pracovní místo a nezůstávají dlouho registrovaní na úřadu práce jako nezaměstnaní.

Otázka řešení přestupků nebo trestných činů páchaných členy „arabsko-muslimské komunity“ v hypotéze „Policejní složky v Teplicích řeší více přestupků nebo trestných činů spáchaných arabskými imigranty než těch spáchaných českými občany“ nebyla ani vyvrácena, ani potvrzena. Vzhledem k antidiskriminačním opatřením nelze taková data uvádět a přestupky a trestné činy by měly být řešeny bez ohledu na etnikum nebo náboženské vyznání. Statistiky v tomto ohledu proto neexistují.

Z provedeného terénního výzkumu a zúčastněného pozorování vyplývá, že povaha problémů provázejících proces integrace arabských imigrantů v Teplicích je banální. Obyvateli Teplic – etnickými Čechy, dochází ke slučování osobní a veřejné sféry života členů „arabsko-muslimské komunity“. Přestože Arabové žijí v souladu se zákony České republiky, šíří se mezi lidmi xenofobní nálady založené na stylu oblékání jak arabských imigrantů, tak návštěvníků místních lázní. Lze pozorovat i generalizaci v oblasti problematiky terorismu a přítomnosti Arabů a muslimů v zemi. Často je to nesmyslně slučováno a chápáno jako jeden problém, proti kterému je nutné

provádět řadu opatření. Tomu však lze předcházet vzájemným poznáváním, tolerancí a respektováním kulturních hodnot členů obou zúčastněných skupin.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- BABICKÁ, K.; *Migrace a vznik nových menšin*. In Sheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011
- BARŠA, P.; *Soužití Čechů s Romy a teorie integrace*, Politologický časopis, 1998
- BARŠA, P.; BARŠOVÁ, A.; *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno, 2005
- BEČKA, J.; MENDEL, M.; *Islám a České země*, Votobia, Olomouc, 1998
- BIRCH, A.; *Nationalism and National Integration*, Unwin Hyman Ltd., Londýn, 1989
- BLAŽEJOVSKÁ, M.; *Vede pluralistický multikulturalismus k posílení sociální soudržnosti? Příklad integrace imigrantů v evropských zemích*; Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Brno, 2010
- CASTLES, S.; MILLER, M., J.; *The Age of Migration*, Guilford Press, USA, 2003
- ČIŽINSKÝ, P.; *Analýza legislativního rámce sociální integrace cizinců v České republice*. In Trbola, R.; Rákoczyová, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011
- DĚKANOVSKÁ, K.; *Nové menšiny v České republice*. In Scheu, H., Ch.; *Migrace a kulturní konflikty*, Auditorium, Praha, 2011
- HIRT, T.; JAKOUBEK, M.; a kol.; *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit (antropologická perspektiva)*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2005
- HOVIL, L.; *Local integration*. In Fiddian-Qasmiyeh, E.; *Refugee and forced migration studies*, Oxford University Press, 2014
- KROPÁČEK, L.; *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad, Praha, 2006
- KŘÍŽEK, D.; *Islám v antropologii (studie k předmětu Žitý islám – ZČU/FF/KBS)*, 2015

KUTILOVÁ, M.; *Komparační analýza imigračních a integračních politik v České republice a Slovenské republice a profil nestátních neziskových organizací zabývajících se danou agendou*, Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, 2011

LEONTIYEVA, Y.; *Imigranti v ČR – žádání a nechtění. Současné migrační a integrační politiky v ČR*. In Trbola, R.; Rákoczyová, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*, Barrister and Principal, Brno, 2011

NEŠPOR, Z., R.; *Pluralita náboženství a multireligiozita v moderních společnostech*. In Hirt, T.; Jakoubek, M.; *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva*, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň, 2005

POŘÍZKOVÁ, H.; *Funkce úřadu práce při regulaci zahraniční zaměstnanosti a integraci cizinců na trh práce*. In In Trbola, R.; Rákoczyová, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*, Barrister and Principal, Brno, 2011

RAMADAN, I., *Multikulturní politika České republiky ve vztahu k „romské komunitě“*. In Jakoubek M.; Budilová, L.; *Romové a cikáni neznámí a známí*, LEDA, Voznice, 2008

TOPINKA, D.; *Integrační proces muslimů v České republice* (Výzkumná zpráva; zadavatel: MV ČR), 2007

TRBOLA, R.; RÁKOCZYOVÁ, M.; *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I – Integrační politika*, Barrister and Principal, Brno, 2011

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Web Ministerstva vnitra České republiky

www.mvcr.cz/

Sdružení pro integraci a migraci

<http://www.migrace.com/cs/>

DOBEŠ, M.; *Vzdělávání jako předpoklad integrace cizinců v ČR*

<https://ec.europa.eu/epale/cs/content/vzdelavani-jako-predpoklad-integrace-cizincu-v-cr>

PAVELKOVÁ, B.; *Koncepce integrace cizinců na území ČR*

<https://ec.europa.eu/epale/cs/resource-centre/content/koncepce-integrace-cizincu-na-uzemi-cr>

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace na území České republiky v letech 2001-2014

<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx>

Azyl, migrace a integrace

<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

Centrum na podporu integrace cizinců v Ústeckém kraji

<http://centrumcizincu.cz>

Projekt Integrace cizinců na území Statutárního města Teplice

http://www.teplice.cz/vismo/fulltext.asp?hledani=1&id_org=16600&id_ktg=1170&n=komunichni-plan&p1=8795&query=integrace&submit.x=0&submit.y=0

Čím škodí Arabové v Teplicích?

<http://echo24.cz/a/wT4AP/cim-skodi-arabove-v-teplicich-vysedavaji-v-parku-do-noci>

Hromadné venčení psů proti Arabům

http://usti.idnes.cz/hromadne-venzeni-psu-proti-arabum-v-lazenskem-parku-v-teplicich-pwz-/usti-zpravy.aspx?c=A150724_162003_usti-zpravy_alh

NĚMCOVÁ, M.; *Syrští uprchlíci*

<http://www.ods.cz/clanek/8897-syrsti-uprchlici>

Stanovisko TOP09 k evropské imigrační krizi

<http://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/stanovisko-top-09-k-evropske-imigracni-krizi-17627.html>

Návrh usnesení o migrační krizi – Hnutí ANO

<http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/aktuality/novinky/navrh-usneseni-o-migracni-krizi-25321.shtml>

Nebudeme parazitovat na migraci, řekl ČSSD Sobotka

http://zpravy.idnes.cz/sobotka-parazitovat-na-tematu-migrace-a-strasit-lidi-nikdy-nebudeme-113-/domaci.aspx?c=A160220_102855_domaci_kop

Udělení státního občanství České republiky

<http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

Strategie migrační politiky ČR

<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx>

Kdo dělá nepořádek, protíví se islámu, říká šéf muslimů v Česku Alrawi

http://usti.idnes.cz/predseda-muslimu-k-problemu-s-araby-v-teplicich-fr5-/usti-zpravy.aspx?c=A140828_2094284_usti-zpravy_alh

USNESENÍ, ZÁKONY:

Usnesení vlády České republiky ze dne 11. prosince 2000 č. 1266 o realizaci Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a o návrhu Koncepce integrace cizinců na území České republiky

https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/92EB0C1957A6DAECC12571B600709317

Usnesení vlády České republiky ze dne 13. ledna 2003 č. 55 + P

https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D376DFB23057E7E6C12571B60070FBF3

Common Basic Principles

http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf

Zákon o církvích a náboženských společnostech č. 3/2002 Sb.

<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-3>

Zákon o zaměstnanosti §92

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zamestnanost/cast4.aspx>

8 RESUMÉ

This thesis is focused on a social integration of Arabs in north-bohemian city of Teplice. By using qualitative research methods, the thesis is investigating the nature of problems which go along with a process of integration into the major society. This topic is worth researching and deserves attention as it is very actual issue in modern states. By analyzing accessible statutory documents focused on migration and integration in the Czech republic, it describes the situation and its changes during the time of a modern history of the country. The goal of a research is to chart the situation of a social integration in Teplice city and to find out what problems are related to this process by their very nature and what problems are just contrived.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1:

Usnesení vlády České republiky ze dne 13. ledna 2003 č. 55 + P k účinnosti Koncepte integrace cizinců na území České republiky a další rozvoj této koncepce po vstupu České republiky do Evropské unie.

Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců

Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců jsou základním dokumentem a východiskem pro budování moderní a cílené Koncepte imigrační politiky České republiky. Jsou předznamenáním začlenění České republiky do Evropské unie a výrazem ochoty vlády podílet se na harmonizaci migračních politik jednotlivých států v rámci Evropské unie a efektivním řízení migrace v Evropě.

Znění jednotlivých zásad vyjadřuje vůli České republiky aktivně a zodpovědně se zabývat migrační politikou při respektování závazků plynoucích z mezinárodních úmluv, smluv a doporučení mezinárodních organizací pro oblast migrace.

Zásada 1

Česká republika s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplynou z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.

Zásada 2

Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.

Zásada 3

Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.

Zásada 4

Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.

Zásada 5

Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.

Zásada 6

Česká republika se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migrační důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.¹⁴⁴

¹⁴⁴ *Usnesení vlády České republiky ze dne 13. ledna 2003 č. 55 + P* [online] dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D376DFB23057E7E6C12571B60070FBF3 (cit. 3. 3. 2016)

Příloha č. 2:

Common Basic Principles

The Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the EU were adopted by the Justice and Home Affairs Council in November 2004 and form the foundations of EU initiatives in the field of integration.

CBP 1 ‘Integration is a dynamic, two-way process of mutual accommodation by all immigrants and residents of Member States’

CBP 2 ‘Integration implies respect for the basic values of the European Union’

CBP 3 ‘Employment is a key part of the integration process and is central to the participation of immigrants, to the contributions immigrants make to the host society, and to making such contributions visible’

CBP 4 ‘Basic knowledge of the host society’s language, history, and institutions is indispensable to integration; enabling immigrants to acquire this basic knowledge is essential to successful integration’

CBP 5 ‘Efforts in education are critical to preparing immigrants, and particularly their descendants, to be more successful and more active participants in society’

CBP 6 ‘Access for immigrants to institutions, as well as to public and private goods and services, on a basis equal to national citizens and in a non-discriminatory way is a critical foundation for better integration’

CBP 7 ‘Frequent interaction between immigrants and Member State citizens is a fundamental mechanism for integration. Shared forums, intercultural dialogue, education about immigrants and immigrant cultures, and stimulating living conditions in urban environments enhance the interactions between immigrants and Member State citizens’

CBP 8 ‘The practice of diverse cultures and religions is guaranteed under the Charter of Fundamental Rights and must be safeguarded, unless practices conflict with other inviolable European rights or with national law’

CBP 9 ‘The participation of immigrants in the democratic process and in the formulation of integration policies and measures, especially at the local level, supports their integration’

CBP 10 ‘Mainstreaming integration policies and measures in all relevant policy portfolios and levels of government and public services is an important consideration in public policy formation and implementation.’

CBP 11 ‘Developing clear goals, indicators and evaluation mechanisms are necessary to adjust policy, evaluate progress on integration and to make the exchange of information more effective.’¹⁴⁵

¹⁴⁵ *Common Basic Principles* [online] dostupné z: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf (cit. 23. 3. 2016)

Příloha č. 3:

V prostorách modlitebny v Teplicích. Imám *Murai Abbás* (druhý zleva), správce centra *Miloslav Oliva* (zcela vpravo).

Příloha č. 4:

Dotazník:

1) Jak dlouho žijete v ČR?

- a) do 2 let b) od 2 do 5 let c) od 5 do 10 let d) více jak 10 let
e) narodil(a) jsem se v Čechách

2) Ze které země pocházíte?

3) Učíte se česky?

- a) ano b) zatím ne, ale chci c) ne, nechci d) mluvím plynně

4) Máte v České republice trvalý pobyt?

- a) ano b) ne, ale usiluji o jeho získání c) ne

5) Máte české občanství?

- a) ano b) ne, ale usiluji o něj c) ne

6) Přistěhoval(a) jste se do ČR

- a) sám/sama na vlastní pěst b) s rodinou c) za svou rodinou
d) narodil(a) jsem se v Čechách

7) Máte děti ve věku 6 – 15 let?

- a) ano b) ne

* Pokud jste odpověděl(a) ANO:

8) Navštěvují českou školu?

- a) ano b) zatím ne, ale budou c) ne

9) Máte mezi Čechy přátele?

- a) ano b) zatím ne, jsem tu krátce c) ne

10) Jak s vámi jednají čeští úředníci?

- a) mile, nápomocně, otevřeně b) neutrálně, jako s každým
c) odtažitě, protivně d) nevím / nic jsem zatím neřešil(a)

11) Kde v Teplicích bydlíte?

- a) na ubytovně b) v pronajatém domě/bytě c) ve vlastním domě/bytě
d) jiné – jaké: _____

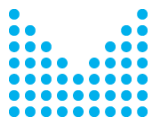
12) Jste v ČR dlouhodobě zaměstnán(a)?

- a) ano b) jsem nezaměstnaný/nezaměstnaná
c) jsem student d) jsem na mateřské e) mám svůj podnik

* Pokud jste odpověděl(a) JSEM NEZAMĚŠTNANÝ/NEZAMĚŠTNANÁ:

13) Hledáte práci?

- a) ano b) ne

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Projekt Integrace cizinců na území Statutárního města Teplice

Projekt je spolufinancován Ministerstvem vnitra České republiky.

Realizace projektu: od 1. 5. 2015 do 31. 12. 2015

Požadovaná dotace: 461 600 Kč

Vlastní zdroje: 52 000 Kč

Maximální celkové náklady: 513 600 Kč

Cílem projektu: je zkvalitnění soužití mezi cizinci a většinovou lokální společností na území města. V průběhu projektu chceme zvýšit kompetenci úředníků samosprávy a policie při jednání s cizinci prostřednictvím pilotážně zřízené pozice interkulturního asistenta a vydáním informační brožury pro cizince z arabských zemí. Předpokládáme, že tato opatření by měla vést k řádné mediaci sporů mezi cizinci a občany Teplic. V rámci prevence xenofobních nálad ve společnosti bude také realizován etnický večer s cílem představit cizince žijící ve městě.

Partneři projektu: Městská policie Teplice, Policie České republiky, Lázně Teplice a.s., Vojenská lázeňská léčebna Teplice, zástupci arabské a vietnamské komunity v Teplicích. Hlavním koordinátorem projektu je PhDr. Radka Růžičková, Ph.D., náměstkyně primátora a odborným pracovníkem pro integraci cizinců je Bc. Hynek Hanza, 1. náměstek primátora.